

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Ondřej Šiška

ROZHODČÍ ŘÍZENÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum: 18. března 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Ondřej Siška

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné připomínky; své rodině za podporu, kterou mi po celou dobu studií poskytovala a bez jejíž pomoci si studium nedovedu představit a panu JUDr. Ladislavu Vostárkovi za vzbuzení zájmu o rozhodčí řízení.

Seznam zkratek

<i>LZPS</i>	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
<i>ZRŘ</i>	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
<i>ADR</i>	mimosoudní řešení sporů (z anglického <i>Alternative Dispute Resolution</i>)
<i>ESLP</i>	Evropský soud pro lidská práva
<i>RS</i>	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
<i>NOZ</i>	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
<i>ZMPS</i>	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
<i>OSŘ</i>	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
<i>Newyorská úmluva</i>	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, která byla podepsána na konferenci OSN o mezinárodní obchodní arbitráži dne 10. 6. 1958 v New Yorku
<i>Evropská úmluva</i>	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, která byla podepsána pod záštitou Hospodářské komise OSN pro Evropu dne 21. 4. 1961 v Ženevě

<i>UNCITRAL</i>	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo
<i>EU</i>	Evropská unie
<i>InsZ</i>	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů
<i>ZZŘS</i>	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
<i>NS</i>	Nejvyšší soud České republiky
<i>WIPO</i>	Světová organizace duševního vlastnictví
<i>ICC</i>	Mezinárodní obchodní komora
<i>EŘ</i>	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů
<i>ÚS</i>	Ústavní soud České republiky

Obsah

Úvod.....	1
1 Pojem a charakteristika rozhodčího řízení v právním řádu ČR.....	2
1.1 Pojem rozhodčího řízení	3
1.2 Zásady rozhodčího řízení	3
1.3 Druhy rozhodčího řízení	6
1.4 Vztah rozhodčího řízení k řízení před obecnými soudy a k ADR	9
1.5 Teoretické koncepce rozhodčího řízení	10
1.6 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení	11
1.7 Prameny rozhodčího řízení	14
2 Arbitrabilita	17
3 Rozhodčí smlouva	19
3.1 Pojem a druhy rozhodčích smluv	19
3.2 Obsah a náležitosti rozhodčí smlouvy	21
3.3 Neplatnost rozhodčí smlouvy.....	23
4 Rozhodci.....	25
4.1 Požadavky na osobu rozhodce	25
4.2 Ustavení rozhodce	27
4.3 Odměňování rozhodce	28
4.4 Vyloučení rozhodce	29
5 Rozhodčí řízení.....	32
5.1 Zahájení rozhodčího řízení.....	32
5.2 Pravidla rozhodčího řízení	35
5.3 Doručování v rozhodčím řízení.....	40
5.4 Dokazování v rozhodčím řízení	42
5.5 Předběžná opatření v rozhodčím řízení.....	44

6	Rozhodnutí v rozhodčím řízení	47
6.1	Forma a náležitosti	47
6.1.1	Rozhodčí nález.....	47
6.1.2	Usnesení	50
6.1.3	Smír.....	50
6.2	Právní moc a vykonatelnost	51
6.3	Přezkum rozhodčího nálezu	52
7	Zrušení rozhodčího nálezu	54
7.1	Návrh na zrušení rozhodčího nálezu	54
7.2	Důvody zrušení rozhodčího nálezu	56
7.3	Postup po zrušení rozhodčího nálezu.....	58
8	Výkon rozhodčího nálezu.....	60
8.1	Výkon tuzemského rozhodčího nálezu v České republice.....	60
8.2	Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů v České republice a tuzemských rozhodčích nálezů v zahraničí.....	60
9	Zvláštnosti rozhodčího řízení před rozhodčí komisí spolku.....	63
	Závěr	65
	Seznam použitých pramenů	67
	Literatura:.....	67
	Odborné články:.....	68
	Judikatura:.....	68
	Právní předpisy:	69
	Internetové zdroje:	70
	Název diplomové práce	71
	Shrnutí.....	72
	Klíčová slova	73

Název diplomové práce v anglickém jazyce.....	74
Summary.....	75
Keywords:.....	77

Úvod

Rozhodčí řízení se v poslední době dostává stále více do pozornosti nejenom odborné, ale i laické veřejnosti. Není to už pouze doména investičních, sportovních a mezinárodně obchodních sporů, ale stále více se rozmáhá i ve vnitrostátním obchodním styku. Zvýšený zájem veřejnosti o tento institut lze pochopit, protože nabízí alternativu často zdlouhavému, nákladnému a formalismů plnému soudnímu řízení.

V roce 1994 byl v České republice přijat zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který nabyl účinnosti k 1. lednu 1995, a který nahradil zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a výkonu rozhodčích nálezů. Nový zákon znamenal, stejně jako velká většina zákonů přijatých v první polovině 90. let, koncepční změnu přístupu k dané problematice. Asi nejviditelnější změnou bylo zakotvení možnosti použít institut rozhodčího řízení i na vnitrostátní spory. Trend rozšiřování případů, které lze vyřešit prostřednictvím rozhodčího řízení nadále pokračoval a v současné chvíli, lze podle ZRR řešit nejenom spory z obchodního styku, ale např. i sporné záležitosti ve věcech spolkové samosprávy. V posledních letech, ale můžeme sledovat i opačný trend, a to omezování možnosti řešit spory před rozhodci. Vlastovkou v tomto směru byl zákon č. 258/2016 Sb., kterým došlo k novelizaci ZRR, a který zakázal možnost řešit spotřebitelské spory před rozhodci. Určitě bude velice zajímavé dále sledovat vývoj rozhodčího řízení a osobně doufám, že se současný vývoj zvrátí a budeme se znovu snažit institut rozhodčího řízení aplikovat na co nejširší okruh sporů.

V předkládané diplomové práci si kladu za cíl rozebrat institut rozhodčího řízení nejenom sám o sobě, ale i jako alternativu k občanskému soudnímu řízení a k různým způsobům alternativního řešení sporů (ADR). Hlavním záměrem práce je poukázat na jednotlivé výhody a nevýhody rozhodčího řízení a vyjasnit určité mýty, které se okolo rozhodčího řízení nahromadily, a které snižují přitažlivost rozhodčího řízení pro neinformované adresáty.

Diplomová práce byla sepsána dle právní úpravy účinné ke dni 6. února 2017.

1 Pojem a charakteristika rozhodčího řízení v právním řádu ČR

Institut rozhodčího řízení je starý skoro jako lidstvo samo (první zmínky se objevily zhruba 2500 let př. n. l. v Egyptě). Už od této doby je rozhodčí řízení odděleno od institucionalizovaného státního soudnictví a strany sporu, tak měly na výběr, zda svůj spor budou řešit přednesením před nezávislým třetím nebo před „státním“ soudcem.¹ Nezávislým třetím byla v počátcích rozhodčího řízení většinou osoba, která v dané společnosti požívala vysoké úcty. Rozhodování sporů nebylo pro takovou osobou hlavní náplní práce, ale vzhledem k jejich předpokládané nezávislosti a smyslu pro řešení sporů v rámci dané komunity, strany věřily, že taková osoba rozhodne spravedlivě. Vzhledem k tomu, že se strany takovému řešení sporu dobrovolně podřídily a také vzhledem k předpokládané nezávislosti rozhodce, strany posléze vydaný autoritativní výrok většinou dobrovolně splnily.

V českých zemích se s rozhodčím řízením setkáváme zhruba od poloviny 19. stol., kdy byla rakouským zákonem č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, zakotvena možnost řešit spory před nezávislým třetím. Nutno podotknout, že tento předpis platil v Československé republice až do roku 1950. Od 1. 1. 1951 (účinnost zákona č. 142/1950 Sb., o konání v občanských právních věcech) byla možnost uzavřít rozhodčí smlouvu podstatně omezena a bylo možné ji sjednat pouze v případě, že jedna ze stran byla československá právnická osoba. Další změna úpravy rozhodčího řízení přišla v 60. letech s účinností zákona č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, který institut rozhodčího řízení samostatně upravil. S touto úpravou byla možnost řešit spory v rozhodčím řízení zakotvena pouze pro majetkové spory z mezinárodního obchodního styku. Tento zákon platil až do účinnosti zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který platí dodnes. Tento zákon stanovil možnost řešit naprostou většinu majetkových sporů mimo institucionalizované státní soudnictví a jeho rozbor je také hlavním předmětem této práce.

¹ KUNZ, O. a kol.: Problémy rozhodčího řízení v ČR a perspektivy jeho vývoje. Praha: Leges, 2016, s. 113

1.1 Pojem rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je prostředkem pro řešení majetkových sporů. Definujeme jej jako „dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která po provedení rozhodčího řízení vydá závazné a vykonatelné rozhodnutí“². V obecné rovině se tedy jedná o postup umožňující alternativní řešení majetkových právních sporů (tj. řešení sporu před jinou institucí než soudem). Na druhou stranu, ale rozhodčí řízení nelze jednoznačně zařadit mezi druhy alternativního řešení sporů (ADR), protože i oproti těmto řízením se vyznačuje vlastními specifiky³.

Prvky, které definují rozhodčí řízení, jsou: vyloučení soudní pravomoci obecných soudů ve prospěch rozhodců, nezávislost a nestrannost rozhodců a pravomoc rozhodců vydat ve věci konečné vykonatelné rozhodnutí (rozhodčí nález).⁴

Cílem rozhodčího řízení je vydání závazného a vykonatelného rozhodčího nálezu. Takový rozhodčí nález pak má za splnění předepsaných podmínek stejné účinky jako soudní rozhodnutí, především lze použít jako exekuční titul.

1.2 Zásady rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je stejně jako naprostá většina právních institutů ovlivňována určitými zásadami. Tyto zásady lze charakterizovat jako „pravidla, která tvoří základ určitého právního institutu, zákona, právního odvětví nebo (v případě obecných právních principů) právního řádu jako celku“⁵. Tyto zásady se vyznačují větší obecností než jednotlivé právní normy a jednotlivé právní normy upravující daný institut nesmí daným zásadám odporovat. Samotné zásady poté slouží k pochopení podstaty, obsahu a smyslu právních institutů. Velký smysl mají zásady také v oblasti zákonodárství (přijaté

² ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 42.

³ Viz. kapitola 1.4 této práce

⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 185

⁵ BOGUSZAK, J.: Právní principy. 1. vydání. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, s. 91

zákony by neměly odporovat už existujícím právním principům) a v oblasti interpretace jednotlivých právních norem.

Rozhodčí řízení ovlivňují 3 skupiny zásad. Zásady vyplývající z ústavního pořádku (především právo na spravedlivý proces), zásady vyplývající z OSŘ, jako civilního sporného řízení a zásady vyplývající přímo ze ZRŘ. Tyto zásady v následujícím textu jednotlivě rozeberu.

Zásady ovlivňující rozhodčí řízení, které vyplývají z ústavního pořádku, můžeme nalézt především v hlavě čtvrté (moc soudní) Ústavy a v hlavě páté (právo na soudní a jinou právní ochranu) LZPS. Dohromady tyto ústavní zásady zaručují právo na spravedlivý proces. Hlavními zásadami vyplývajícími z ústavního pořádku tedy jsou: nezávislost a nestrannost rozhodčího soudu, projednání věci v přiměřené lhůtě, rovnost zbraní⁶, kontradiktornost řízení⁷ a odůvodnění rozhodnutí. Naopak se na rozhodčí řízení neuplatní zásada veřejnosti řízení.⁸ To potvrzuje i dosavadní judikatura ESLP⁹, která judikovala, že uzavření rozhodčí smlouvy představuje kromě vzdání se práva na projednání věci před státním soudem i vzdání se práva na veřejnost řízení.

Druhou skupinou zásad, které ovlivňují rozhodčí řízení, jsou tzv. odvětvové principy civilního procesu. Tyto zásady se týkají především podílu soudu (rozhodců) a účastníků na řízení procesu. Na rozhodčí řízení se pak uplatní ty zásady, které vycházejí z civilního řízení sporného. Tyto zásady jsou: zásada dispoziční, zásada projednací, zásada volného hodnocení důkazů a zásada jednotnosti řízení s prvky koncentrace.

Poslední skupinou zásad jsou ty, které se nacházejí přímo v ZRŘ. ZRŘ nemá zásady jednotně upraveny a najdeme je proto roztroušeny především v třetí části zákona. První taková zásada je zmíněna v § 18 ZRŘ: „*Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv*“. Tato zásada

⁶ Možnost strany přednést svou záležitost za podmínek, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je protistrana.

⁷ Vše v řízení by mělo být podrobena debatě. Účastníci mají právo se vyjádřit ke všem skutečnostem a důkazům.

⁸ Viz ust. § 19 odst. 3 ZRŘ, podle kterého je rozhodčí řízení vždy neveřejné

⁹ Viz např. rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ze dne 27. listopadu 1996, Nordström-Janzone a Nordström-Lehtinen proti Nizozemí, stížnost č. 28101/95

víceméně představuje základní parametry práva na spravedlivý proces, tak jak jej známe z LZPS. Zde je důležité podotknout, že i přes to, že strany mají vysokou míru volnosti při sjednávání rozhodčí smlouvy a úpravě postupu, kterým rozhodci vedou řízení, tak by případná dohoda, která by měla za následek porušení rovného postavení či plné příležitosti stran uplatnit svá práva, nebyla rozhodci respektována (z toho vyplývá, že ust. § 18 ZRŘ je ustanovením kogentním).¹⁰ Následné nesplnění povinnosti rovného postavení stran může mít za následek až zrušení rozhodčího nálezu. Rovné postavení stran je zajištěno především tehdy, pokud je stranám poskytnuta možnost vyjádřit se k tvrzením protistran (žalobní odpověď či vyjádření k protižalobě)¹¹. Dalším praktickým příkladem rovného postavení stran je, že rozhodci by měli stranám poskytnout podobný čas k přípravě vyjádření apod. Pro zásadu uvedenou v § 18 ZRŘ je důležitý také institut poučovací povinnosti zakotvený v § 118a OSŘ, který chrání před nečekanými rozhodnutími. Institut poučovací povinnosti chrání strany před tím, aby rozhodce přijal na věc jiný právní názor, a to aniž by s ním strany seznámil a dal jim příležitost tvrdit skutečnosti a navrhnout důkazy, které by byly relevantní pro toto jiné právní posouzení. Poučovací povinnost, ale působí širěji. Vskutku pokud by měli rozhodci názor, že strana k určité skutečnosti nenavrhl důkaz nebo že navržené důkazy nepostačují k prokázání dané skutečnosti, je třeba o tom stranu postupem podle § 118a OSŘ poučit.

Další zásadou zmíněnou přímo v ZRŘ je určitá neformálnost řízení. Rozhodci řízení vedou tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.¹² Rozhodci tak mají v otázkách vedení řízení značnou volnost omezenou pouze zásadou rovnosti stran. Neformálnost rozhodčího řízení se nejvíce projeví při dokazování. Například při výsleších osob nemusí rozhodci dodržovat postup podle OSŘ, což ve výsledku přináší větší pružnost (strany mají větší prostor pro kladení otázek, možnost využít distanční způsoby výslechu (telekonferenční výslech), apod.).¹³ Neformálnost se

¹⁰ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 89.

¹¹ Viz rozsudek NS ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007

¹² Viz § 19 odst. 2 ZRŘ

¹³ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 97.

projevů i u předkládání listinných důkazů, kdy většinou postačí, aby byly předloženy jako kopie (pokud rozhodčí senát nevyžaduje předložení originálu)¹⁴.

Asi nejvýznamnější zásadou rozhodčího řízení a zásadou, pro kterou je rozhodčí řízení vyhledávané především v obchodních sporech, sporech z duševního vlastnictví, apod., je zásada neveřejnosti. Touto neveřejností se rozumí neveřejnost projednání věci. To např. znamená, že se projednání věci nemohou zúčastnit osoby, které nebyly předem schváleny stranami a rozhodci. Znamená to také, že do rozhodčího spisu mohou nahlížet pouze strany a rozhodci.¹⁵ Pro zásadu neveřejnosti je důležitá i povinnost mlčenlivosti rozhodců o skutečnostech, o kterých se dozvěděli v souvislosti s výkonem funkce rozhodce. Na druhou stranu samotné strany touto mlčenlivostí vázány nejsou. Není zde tedy záruka, že druhá strana nezveřejní podrobnosti o průběhu rozhodčího řízení.

Dalším pravidlem je ústnost rozhodčího řízení. V tomto případě se dle autora práce nejedná o jednu ze zásad rozhodčího řízení, a to z toho důvodu, že naprostá většina rozhodčích řízení ústní není. K přípustnému vyloučení ústnosti postačí, aby strany např. v rozhodčí smlouvě upravily, že rozhodčí řízení bude písemné. Ústnost řízení, ale nejde vyloučit zcela. Pokud by rozhodci dospěli k rozhodnutí, že ke zjištění skutkového stavu potřebného pro rozhodnutí věci je potřeba nařídit ústní jednání, mohou takové jednání nařídit, i když bylo v rozhodčí smlouvě uvedeno, že řízení je písemné.

1.3 Druhy rozhodčího řízení

Jednotlivá rozhodčí řízení se od sebe mohou velmi lišit, a to vzhledem k velmi široké možnosti stran upravit si postup v řízení tak, aby vyhovoval jejich specifickým požadavkům. Přes to časem vykrytalizovalo několik druhů rozhodčích řízení, které vykazují společné znaky. Nejčastěji se můžeme setkat s dělením rozhodčího řízení na institucionální rozhodčí řízení a ad hoc rozhodčí řízení.

Rozhodčí řízení nejdříve existovalo ve své ad hoc podobě, tzn., že se rozhodčí senát vytvořil (či rozhodce ustavil) pouze pro jeden konkrétní případ, po jehož rozhodnutí

¹⁴ Viz § 34 odst. 2 Řádu RS

¹⁵ V případném následném řízení o zrušení rozhodčího nálezu či o výkonu rozhodnutí se rozhodčí spis poskytuje i obecným soudům.

a vydání rozhodčího nálezu svou existenci ukončil. Postupem času se rozhodčí řízení vyvinulo do své institucionalizované podoby, tzn. k existenci stálých rozhodčích institucí (v ČR stálých rozhodčích soudů dle §13 ZRŘ¹⁶), jejichž hlavní náplní je rozhodování sporů. Stálé rozhodčí soudy se od ad hoc ustavovaných rozhodčích senátů liší především tím, že mají sídlo, statut, statutární orgány jednající jeho jménem, vlastní pravidla řízení, vlastní pravidla o nákladech a stálý administrativní aparát. Rozhodčí řízení ad hoc a řízení před institucionalizovaným soudem, ale může být v určitých způsobech i propojené. Např. pro ad hoc řízení lze využít řádů a pravidel vydaných stálým rozhodčím soudem nebo je možné upravit, že pro ad hoc řízení bude jmenován pouze rozhodce, který je zároveň zapsán na listinu rozhodců vedenou stálým rozhodčím soudem.¹⁷

Dále můžeme rozhodčí řízení dělit podle stran, které se případného řízení účastní. Může se jednat o rozhodčí řízení mezi subjekty soukromého práva nebo o řízení, kde na jedné straně vystupuje stát. Rozhodčí řízení, kde na jedné straně vystupuje stát, byla dříve mnohem častější. Dnes je naprostá většina sporů mezi subjekty soukromého práva (většinou mezi podnikateli). Existují dvě podoby rozhodčího řízení, kde na jedné straně vystupuje stát. První podobou je případ, kdy stát prostřednictvím svých orgánů či prostřednictvím (právnícké) osoby sui generis přímo uzavírá smlouvu s druhou osobou a tato smlouva obsahuje rozhodčí doložku. Je zde tedy vazba na konkrétní smlouvu a případný spor se týká porušení závazků z dané smlouvy. V takovém případě se rozhodčí řízení, s výjimkou možného uplatnění imunity státu, neliší od řízení mezi soukromými subjekty. Druhou podobou je případ, kdy mezi státem a osobou neexistuje přímý smluvní vztah, ale případné spory se přesto řeší před rozhodci. Jedná se o tzv. investiční spory, kdy určitým zásahem státu dojde ke znehodnocení investice. Pokud by se takové spory rozhodovaly před národními soudy, nebylo by možné zajistit nezávislost a nestrannost soudu. Proto se takové spory řeší před rozhodci a to na základě mezinárodních smluv¹⁸.

¹⁶ V ČR se jedná o RS, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s. a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno

¹⁷ Obojí, ale musí být výslovně sjednáno v rozhodčí smlouvě

¹⁸ Nejzásadnější takovou multilaterální mezinárodní smlouvou, kterou je ČR vázána, je Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z 18. 3. 1965. Takové spory jsou pak řešeny před Mezinárodním střediskem pro řešení sporů z investic (ICSID) ve Washingtonu, D. C.

Rozhodčí řízení můžeme dále dělit na tradiční a on-line rozhodčí řízení. Vzhledem k velkému rozvoji elektronických komunikačních technik vyvstala možnost vést celé řízení on-line. RS tuto možnost umožňuje jako jedna z prvních rozhodčích institucí na světě už od roku 2004 a takové řízení se řídí Zvláštním dodatkem Řádu pro rozhodčí řízení on-line. Tato možnost je efektivním nástrojem obzvláště při řešení jednodušších obchodních sporů. Celý proces probíhá elektronicky a celé řízení trvá zhruba 35 dní od podání žaloby elektronicky včetně zaslání příloh, přes úhradu poplatků, jmenování rozhodce, rozhodnutí a vydání rozhodčího nálezu. Sudištěm je v takovém případě unikátní internetová adresa, která slouží výlučně pro vedení konkrétního sporu. Přístup na takovou adresu je umožněn pouze stranám sporu a rozhodčímu soudu. Oproti tradičnímu řízení dochází k suspenzi zásady ústnosti a spor je projednán pouze na základě písemných podání a listinných důkazů. Pro případ, že už v zahájeném on-line rozhodčím řízení nelze pokračovat touto cestou, dojde k překlopení on-line řízení do klasického rozhodčího řízení.¹⁹

Další možností dělení je členění na rozhodčí řízení bez časového omezení a s časovým omezením (tzv. expedited arbitration/urychlené řízení). V některých rádech²⁰ se můžeme setkat s těmito urychlenými řízeními, kdy se rozhodci zaváží za zvýšený poplatek rozhodnout určitý spor v dané době, přičemž ale dané řízení má i vlastní procesní pravidla, odlišná od řízení bez časového omezení. V ČR se také můžeme setkat s urychleným řízením, které nabízí RS, ale zde jde pouze o zkrácení lhůt v návaznosti na zaplacení zvýšených poplatků.

Jedním z druhů rozhodčího řízení je i rozhodčí řízení před rozhodčí komisí spolku, o jehož specifikách se zmiňuji v kapitole 9 této práce.

Nakonec bych se chtěl zmínit o tzv. final offer arbitration²¹. Jedná se o takový druh rozhodčího řízení, kdy rozhodce na závěr řízení volí jedno ze stranami navržených řešení. V tomto typu řízení nejde o dosažení kompromisu, ale o absolutní vítězství jedné ze stran. Toto řízení se hodí především pro případy, kdy strany nemají zájem na nalezení

¹⁹ Viz. § 3 odst. 4 Zvláštního dodatku Řádu pro rozhodčí řízení on-line

²⁰ Např. WIPO Expedited Arbitration Rules

²¹ Známa též jako kyvadlová arbitráž

smírného řešení a po rozhodcích chtějí, aby vybrali jedno z navržených řešení. Především se tak situacím, kdy rozhodci spor rozhodnou tak, že ani jedna ze stran není spokojena s výsledkem. Tento typ řízení je typický především pro anglosaské právní kultury a český právní řád takový typ řízení zatím neupravuje. Vhodně formulovanou dohodou o postupu v řízení dle § 19 odst. 1 ZRŘ je ale možné tento typ řízení užít.

1.4 Vztah rozhodčího řízení k řízení před obecnými soudy a k ADR

Některé odborné publikace řadí rozhodčí řízení mezi ADR a jiné uvádějí, že rozhodčí řízení je řízením sui generis. Autor této práce se kloní spíše k závěru, že rozhodčí řízení je řízením sui generis a proto se zde vyskytují rozdíly, jak oproti ADR, tak i vůči řízení před obecnými soudy. Abychom tyto rozdíly mohli náležitě posoudit, je nejdříve potřeba definovat, co to jsou ADR. Pro to, aby se jednalo o ADR, musí být splněny následující znaky: dobrovolné podřízení stran tomuto způsobu řešení sporu; jmenování třetí osoby, která zprostředkuje jednání; řízení a jeho účinky jsou mimo přímý dosah právní regulace státu; úspěšným výsledkem je dohoda; a mezi stranami a třetí osobou, která zprostředkovává jednání je smluvní vztah.²² Nejznámějšími typy ADR pak jsou mediace a conciliace.

Můžeme tedy vidět, že rozhodčí řízení se od ADR liší hned v několika znacích. Největší rozdíl lze vidět v cílech jednotlivých řízení. Cílem rozhodčího řízení je vydání vykonatelného rozhodčího nálezu (tedy exekučního titulu), cílem ADR je dosažení dobrovolné dohody, která pro obě strany představuje vhodné řešení vzniklého problému. Dalším rozdílem je, že se zahájením, průběhem a ukončením ADR nejsou spojeny žádné hmotněprávní a procesněprávní účinky. To může mít dopad například na běh lhůt. Bez ohledu na to, že v režimu ADR probíhají určitá jednání, veškeré lhůty (promlčecí, prekluzivní, apod.) nadále běží. To umožňuje nepoctivé chování vůči nezkušeným aktérům, kdy pod záminkou řešení daného problému, nepoctivá strana pouze sleduje propadnutí lhůt pro uplatnění práva před soudem. Společným znakem rozhodčího řízení a ADR pak je dobrovolné podřízení stran tomuto způsobu řešení sporu.

²² ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 18.

Obecné soudy vůči rozhodčímu řízení vykonávají především kontrolní a pomocné funkce a dbají na to, aby rozhodčí řízení proběhlo a rozhodčí nález byl vydán bez vad. Nejčastějšími úkony obecných soudů ve věcech rozhodčího řízení, tak jsou: přezkumy platnosti, existence a rozsahu rozhodčích smluv; rušení rozhodčích nálezů; odložení vykonatelnosti rozhodčích nálezů; zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí; a úschova pravomocných rozhodčích nálezů předaných rozhodcem²³.

1.5 Teoretické koncepce rozhodčího řízení

Rozhodovací pravomoc rozhodců neexistuje sama od sebe a musí být od něčeho odvozena. Obecně jsou přijímány čtyři základní teoretické koncepce rozhodčího řízení – teorie smluvní, jurisdikční, smíšená a autonomní. Tyto teorie mají vliv na to, jakou roli hraje v rozhodčím řízení stát a jakou roli má vůle stran. Koncepce rozhodčího řízení byla i v ČR předmětem mnoha odborných diskuzí a rozhodnutí soudů a v současné době se odborná veřejnost kloní k názoru, že rozhodčí řízení vychází z jurisdikční, popřípadě smíšené, teorie.

Historicky nejstarší koncepcí rozhodčího řízení je teorie smluvní. Ta vychází z předpokladu, že základem pravomoci rozhodců k projednání a rozhodnutí sporu je výlučně smlouva. Základem rozhodčího řízení tedy je dle této teorie rozhodčí smlouva, jako projev autonomie stran. Rozhodce vidí tato teorie jako jakési quasi zástupce stran, kteří právo mezi stranami pouze narovnávají. Moc rozhodce není podle této teorie delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud. Rozhodčí nález pak je vynutitelný z důvodu vynutitelnosti závazku, který byl rozhodcem v zastoupení stran uzavřen. Tato teorie má řadu slabín, např. v úpravě postavení rozhodců. Ti by v případě, že by vystupovali jako „zástupci“ stran nemohli dostát zákonnému požadavku na nestrannost a nezávislost. Tuto teorii zastával i ÚS²⁴, a to až do vydání nálezu sp. zn. I. ÚS 3227/07, kterým se přiklonil k teorii jurisdikční.

Jurisdikční teorie vychází z předpokladu, že rozhodčí řízení je řízením sporným a rozhodci vykonávají svou pravomoc s tím, že řeší spor nalézáním práva na základě

²³ Stálé rozhodčí soudy si rozhodčí nálezy a další listiny prokazující průběh rozhodčího řízení uschovávají samy po dobu 20 let.

²⁴ Např. usnesení ÚS ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02

pravomoci delegované státem, a nikoliv dohodou stran.²⁵ Je to tedy stát, který pomocí svých národních právních norem umožňuje existenci rozhodčího řízení vedle řízení soudního. Procesní účinky jsou tak vždy odvislé od práva toho státu, v jehož jurisdikci se rozhodčí řízení koná. Rozhodci dle této teorie tak odvozují svoji autoritu od daného státu, ale jejich nominace je záležitostí stran. V ČR je pak rozhodce dle této teorie považován za jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo.²⁶ Tato teorie souhlasí s tím, že rozhodčí řízení má svůj základ v dohodě stran, ale za rozhodující považuje právní řád daného státu. Ten totiž musí umožnit konání řízení, upravit problematiku ustavování rozhodců, vykonatelnosti rozhodčích nálezů a dalších podmínek. Této teorii dále svědčí i to, že doručený rozhodčí nález má účinky pravomocného soudního rozhodnutí.

Další teoretickou koncepcí je teorie smíšená, která spojuje teorii smluvní a teorii jurisdikční. Pravomoc rozhodců, tak je založena smlouvou, ale jakmile je rozhodce jmenován, vystupuje jako státem pověřený subjekt, který nalézá právo. Dle této teorie je rozhodčí řízení plně srovnatelné s řízením před obecnými soudy, ale tato delegace autoritativního rozhodování sporů je podmíněna existencí rozhodčí smlouvy. Takovou rozhodčí smlouvu je ale nutné uzavřít za splnění podmínek stanovených zákonodárcem. Limity této teorie lze nalézt především v tom, že nestanovuje přesné hranice mezi teorií jurisdikční a smluvní.

Poslední teorií je teorie autonomní. Ta odmítá předchozí teoretické koncepce a rozhodčí řízení chápe v celku, jako řízení *sui generis*.

1.6 Výhody a nevýhody rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení se oproti řízení před obecnými soudy vyznačuje řadou výhod, ale samozřejmě zde lze najít i určité nevýhody. Jak výhody, tak nevýhody jsou vždy odvislé od konkrétního případu, a to vzhledem k tomu, že strany mají velmi širokou možnost si rozhodčí řízení upravit pro své vlastní potřeby. Výhody se nejčastěji projeví v případech,

²⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 26.

²⁶ Což je v souladu s čl. 36 odst. 1 LZPS

kdy je rozhodčí řízení vedeno mezi zkušenými stranami a zkušenými rozhodci, kteří dokážou řízení efektivně vést k rychlému konci.

Jednou z nejčastěji zmiňovaných výhod rozhodčího řízení jsou nižší náklady oproti soudnímu řízení. Toto tvrzení je přitom problematické, protože nelze obecně paušalizovat náklady rozhodčího řízení. Ty se mohou, někdy i velmi výrazně, lišit, jak v závislosti na tom, zda se jedná o řízení ad hoc nebo řízení institucionální, tak i mezi jednotlivými stálými rozhodčími soudy.²⁷ Vždy je tedy nutné zkoumat sazebník rozhodčího soudu ve spojitosti s předpokládanou hodnotou sporu. Celkové náklady ale přeci jen většinou bývají nižší oproti řízení před soudy, a to i vzhledem k dalším specifickým rozhodčího řízení, jako je např. jednoinstančnost apod.

Jednoinstančnost bývá považována za další výhodu rozhodčího řízení, protože výsledek je tím pádem velmi rychle vymahatelný. Odvolací stupeň, tj. přezkum rozhodčího nálezu jinými rozhodci, je tak spíše vzácný a musel by být výslovně upraven v rozhodčí smlouvě.

S tím souvisí i obecně kratší doba rozhodčího řízení. Lhůty pro vydání rozhodnutí nejsou v ZRR upraveny, ale řády některých stálých rozhodčích soudů uvádějí orientační doby, které by měly být dodrženy, aby nedocházelo ke zbytečným průtahům v řízení. Strany také mohou zvolit nějaký druh rozhodčího řízení s časovým omezením, to však zpravidla za vyšší poplatek.

Další významnou výhodou rozhodčího řízení je možnost jmenovat jako rozhodce odborníky na danou problematiku. To se týká otázek faktických i právních. Je velkou výhodou, pokud konkrétní odborné případy řeší odborník na danou problematiku. To se projeví především v úzce specializovaných sporech, např. v souvislosti s moderními technologiemi, kdy je důležité, aby rozhodce danou problematiku opravdu chápal, což u

²⁷ RS bývá považován za relativně levný rozhodčí soud. Na druhé straně spektra pak stojí např. Swiss Chamber's Arbitration Institution. Při hodnotě mezinárodního sporu 100.000 EUR rozhodovaném třemi rozhodci vychází náklady u RS na 9.855,77 EUR (266.500,- Kč) a u Swiss Chamber's Arbitration Institution vychází náklady na 34.167 EUR (923.875,- Kč)

soudců, kteří ráno řeší řízení o rozvod manželství a odpoledne spor s bankou, není vždy možné.

Rozhodčí řízení se vyznačuje i jednoduššími procesními pravidly, než jaké jsou v procesním právu jednotlivých zemí. To umožňuje, v případě, že je rozhodčí řízení vedeno v jiném státě, aby stranu zastupoval její vlastní advokát ze země, kde strana sídlí. Není totiž potřeba podrobně se orientovat v procesních předpisech toho státu, kde se řízení koná, ale postačí znát většinou jednoduchá pravidla stanovená řádem daného rozhodčího soudu. V některých zemích ani není dovoleno, aby stranu před obecným soudem zastupoval cizí státní příslušník, což pro rozhodčí řízení neplatí.

Další důležitou výhodou je neverejnost řízení. Ta umožňuje utajit, jak samotnou existenci sporu, tak i případný průběh řízení. To je důležité především pokud strany nechtějí „prát své špinavé prádlo“ na veřejnosti. Tato zásada, ale nezabrání tomu, aby jednotlivé strany zveřejňovaly své názory na průběh rozhodčího řízení.

Kontinuita rozhodování je další, i když často opomínanou výhodou. Je tak možné, aby všechny spory např. z rámcových smluv rozhodovali ti samí rozhodci. Ti se pak nemusí při každém jednotlivém řízení nově seznamovat se všemi podklady a vydání autoritativního rozhodnutí tak je většinou výrazně rychlejší.

Poslední výhodou, kterou bych chtěl zmínit, jsou dobré předpoklady pro uznání a výkon rozhodčích nálezů mimo zemi, kde byl rozhodčí nález vydán. To je zajištěno především tzv. Newyorskou úmlouvou²⁸, která upravuje podmínky pro uznání a výkon rozhodčích nálezů v cizině. Ve zkratce se dá říct, že rozhodčí nálezy jsou v zemích, které jsou signatáři této dohody uznávány a s pomocí státního donucení i vykonávány.²⁹

I v rozhodčím řízení se ale vyskytují určité nevýhody. Existují takové, které lze zhojit správně nastavenou rozhodčí smlouvou nebo dohodou o postupu podle § 19 odst. 1 ZRR, ale i takové, které zhojit nelze. Obecně lze říct, že rozhodčí řízení je vhodné pro

²⁸ Tato úmluva je v současnosti platná ve 156 zemích světa a jejími signatáři jsou všechny významné světové ekonomiky. Země, které úmluvu nepřijaly, se většinou nachází v Africe.

²⁹ A to po předložení pravomocného rozhodčího nálezu spolu s rozhodčí smlouvou a za předpokladu, že předmět sporu může být řešen v rozhodčím řízení podle práva země, v níž se žádá o jeho uznání, a že jeho výkon není v rozporu s veřejným pořádkem takové země.

zkušené strany, které mají důkladnou znalost rozhodčího řízení a dokážou si tak rozhodčí řízení nastavit pro své specifické potřeby.

Mezi nevýhody, které nelze zhojit vlastním nastavením podmínek rozhodčího řízení, patří rozdílná úprava arbitrability sporů v jednotlivých národních právních řádech, tj. které spory lze v daném státě řešit pomocí rozhodčího řízení. Problém pak může nastat u mezinárodních sporů, kdy jednou z podmínek nuceného výkonu rozhodčího nálezu v cizím státě je jeho arbitrabilita podle dané národní úpravy. Pokud by byl veden rozhodčí spor, ohledně předmětu, který by v místě řízení byl arbitrabilní, ale v místě výkonu rozhodčího nálezu by takový spor musel být řešen před obecnými národními soudy, nebyl by pak takový rozhodčí nález v daném státě vykonatelný.

Další nevýhodou je, že rozhodci nemají donucovací pravomoc. Pokud tedy má jedna strana zájem na protahování řízení, může řízení značně zpomalit. A to jak zpochybňováním platnosti rozhodčí smlouvy, tak vyhýbáním se řízení, oddalováním projednání apod.

Rozhodci jsou dále omezeni v problematice předběžných opatření, které mohou nařídit, pouze pokud je narušen výkon rozhodčího nálezu³⁰, ale pokud strany chtějí zatímně upravit poměry ve smyslu § 74 OSŘ, musí se obrátit na obecný soud.³¹

V ad hoc rozhodčím řízení mohou být problémy i s administrativní stránkou věci, protože rozhodci v těchto případech nemají k dispozici stálý administrativní aparát.

1.7 Prameny rozhodčího řízení

Charakter a právní rámec rozhodčího řízení je upraven ve speciálních předpisech o rozhodčím řízení, které bývají označovány jako *lex arbitri*³². Hlavním právním předpisem pro rozhodčí řízení je ZRŘ. V ZRŘ ale nenajdeme kompletní úpravu rozhodčího řízení, a proto se na rozhodčí řízení přiměřeně³³ použijí ustanovení OSŘ, a to

³⁰ Viz § 22 ZRŘ

³¹ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2014, sp. zn. 4 Cmo 306/2013

³² *Lex arbitri* můžeme chápat, jako souhrn všech právních předpisů v rozsahu v jakém se týkají právě rozhodčího řízení.

³³ Dle rozsudku NS ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005, znamená použití slova přiměřeně, že rozhodčí řízení nepodléhá OSŘ přímo a jednotlivá ustanovení OSŘ, tak nelze v rozhodčím řízení použít

za předpokladu, že ZRŘ nestanoví jinak.³⁴ Speciální úpravu pro rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem má i ZMPS.³⁵

Jako prameny je potřeba zmínit i vyhlášené mezinárodní smlouvy, které byly ratifikovány, a které se týkají rozhodčího řízení. Zmínit je potřeba především dvě, a to Úmluvu o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, která byla podepsána na konferenci OSN o mezinárodní obchodní arbitráži dne 10. 6. 1958 v New Yorku³⁶ a Evropskou úmluvu o mezinárodní obchodní arbitráži, která byla podepsána pod záštitou Hospodářské komise OSN pro Evropu dne 21. 4. 1961 v Ženevě³⁷. Newyorská úmluva se zabývá především problematikou uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů a Evropská úmluva se soustřeďuje především na zahájení a průběh rozhodčího řízení a na vztahy rozhodčích a státních (obecných) soudů. Trochu stranou stojí Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států, která byla podepsána pod záštitou Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj dne 18. 3. 1965 ve Washingtonu³⁸, a to kvůli svému specializovanému předmětu úpravy, kdy se zabývá pouze spory z investic. Tato úmluva obsahuje kompletní úpravu celého rozhodčího řízení pro spory z investic, a to včetně otázek zrušení a výkonu rozhodčího nálezu. Rozhodčí řízení je podle této úmluvy vedeno v případech investičních sporů mezi státem a zahraničním investorem.

Dalším důležitým pramenem jsou různé řády a pravidla stálých rozhodčích soudů. Slovem řád je v tomto pojetí myšlen ucelený soubor procesních pravidel, kterými je upraveno rozhodčí řízení u konkrétní instituce. Tyto řády bývají někdy označovány za tzv. soukromá pravidla, ale přesto je speciální úprava obsažená v jednotlivých řádech možná pouze v rámci mantinelů, určených národními právními předpisy.

Je potřeba zmínit i aktivity konané komisí UNCITRAL. Ta mimo jiné vydává různé práce mající za cíl sjednotit úpravu mezinárodního rozhodčího řízení. Za zmínku

mechanicky. Přiměřeně znamená především, že jednotlivé normy OSŘ je potřeba aplikovat pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení.

³⁴ Viz § 30 ZRŘ

³⁵ §§ 117 – 122 ZMPS

³⁶ V ČSR přijata vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., s platností od 10. 10. 1959.

³⁷ V ČSSR přijata vyhláškou Ministerstva zahraničí č. 176/1964 Sb., s platností od 11. 2. 1964.

³⁸ V ČSFR přijata sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 420/1992 Sb., s platností od 8. 4. 1992.

stojí alespoň Pravidla UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení z roku 1976 (s poslední revizí z roku 2013) a Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž z roku 1985 (s poslední revizí z roku 2006). Pravidly UNCITRAL se řídí velká část rozhodčích řízení ad hoc a tyto Pravidla obsahují celkovou procesní úpravu rozhodčího řízení od zahájení do konce. Vzorový zákon UNCITRAL poté posloužil jako jakési myšlenkové východisko při psaní nového ZRŘ a jeho vliv je viditelný i ve většině národních úprav rozhodčích řízení.

Právo EU má prozatím pouze malý vliv na rozhodčí řízení. Dá se ale předpokládat, že jeho vliv bude postupem času narůstat.

2 Arbitrabilita

To, že určitý spor může být ze své povahy předmětem rozhodčího řízení, vyjadřuje pojem arbitrabilita sporu. ZRŘ vymezuje, které spory jsou arbitrabilní ve svém § 2 odst. 1 a 2 a vymezuje je dvěma způsoby: pozitivně a negativně.

Arbitrabilita je pozitivně vymezena tak, že předmětem rozhodčího řízení mohou být pouze majetkové spory, které lze projednat a rozhodnout v řízení před obecnými soudy či takové, o nichž to stanoví zvláštní zákon³⁹. Majetkovými spory se pak dle judikatury rozumí: „*spory, jež se svým předmětem přímo odráží v majetkové sféře stran a týkají se subjektivních práv, s nimiž mohou účastníci disponovat*“.⁴⁰ Nejčastěji tak půjde o spory, kde je žádáno o uložení povinnosti plnění, jež se odráží v majetkové sféře účastníka řízení (např. zaplacení dlužné částky, vydání věci, vyklizení nemovité věci, apod.) nebo o spory ohledně určení existence právního stavu či právního vztahu⁴¹ (např. určení práva na majetkové plnění). Další podmínkou pro to, aby bylo spor možné projednat v rozhodčím řízení je, aby o předmětu sporu bylo možné uzavřít smír podle § 99 OSŘ.

Takto stanovený okruh sporů, které mohou být projednány v rozhodčím řízení, je ale zároveň ZRŘ omezen (negativně vymezen), a to § 2 odst. 1. Zde jsou uvedeny spory, které by podle výše zmíněných podmínek měly být arbitrabilní, ale protože splňují další zákonné kritérium, tak arbitrabilní nejsou. Sem patří spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí⁴², incidenční spory⁴³, a nově od 1. 12. 2016 (účinnost zákona č. 258/2016 Sb., kterým byl mimo jiné novelizován ZRŘ) také spory vzniklé ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel (spotřebitelské spory).

Vzhledem k tomu, že strany mají na podobu rozhodčího řízení velký vliv, mohou si i arbitrabilitu smluvně upravit. Lépe řečeno strany si mohou arbitrabilitu smluvně zúžit.

³⁹ Např. spory vzniklé mezi osobami podle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích

⁴⁰ Viz usnesení NS ze dne 23. 7. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012

⁴¹ Viz usnesení NS ze dne 12. 7. 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006

⁴² Tj. např. spory o vyloučení, spory odporové, apod.

⁴³ Tj. spory vzniklé v souvislosti s insolvenčním řízením (viz. §§ 159 – 164 InsZ)

To lze zajistit pomocí vhodně formulované rozhodčí smlouvy, např.: „Veškeré spory týkající se reklamace zboží, koupeného na základě této (kupní) smlouvy budou řešeny u Rozhodčího soudu v XY.“ Ostatní spory, které nebudou souviset s reklamací, tak budou řešeny v klasickém soudním řízení před obecnými soudy.

Dlouho existoval nesoulad v názorech odborné veřejnosti ohledně toho, zda mohou být v rozhodčím řízení projednávány spory týkající se nemovitostí a spory z pracovněprávních vztahů. V poslední době, ale došlo ke shodě, že tyto spory je možné řešit v rozhodčím řízení, protože zde neexistuje žádný zákonný zákaz projednávání těchto sporů v rozhodčím řízení. Rozhodčí nález ve sporu týkajícího se nemovitosti, tak půjde použít jako řádný podklad pro zápis do katastru nemovitostí. A ohledně pracovněprávních sporů platí, že zákoník práce nestanovuje žádné omezení, pro které by nebylo možné rozhodčí řízení užít. Můžeme tak shrnout, že rozhodčí řízení je možné vést ve všech majetkových sporech vyplývajících z pracovněprávních vztahů (spory o odstupné, výši mzdy, ...). Oproti tomu statusové pracovněprávní spory (spor ohledně neplatnosti ukončení pracovního poměru, ...) arbitrovatelné nejsou.

3 Rozhodčí smlouva

Úpravě rozhodčí smlouvy by měl každý zájemce o rozhodčí řízení věnovat zvýšenou pozornost. Právě tímto dokumentem se zájemce vzdává svého práva na projednání věci před obecným soudem a svěřuje pravomoc rozhodnout ve věci nezávislému třetímu. Stranám je v úpravě rozhodčí smlouvy dána celkem široká volnost, což může zvýhodňovat zkušené účastníky rozhodčího řízení, kteří si v rozhodčí smlouvě mohou nastavit pravidla sledující pouze jejich zájem. To platí především pro podnikatelské spory v rámci rozhodčího řízení. Jako vzor pro sepsání rozhodčí smlouvy mohou sloužit rozhodčí doložky stálých rozhodčích soudů, o jejichž nestrannosti a právní závaznosti nelze pochybovat.

3.1 Pojem a druhy rozhodčích smluv

Rozhodčí smlouva je výsledek dohody stran, která zakládá pravomoc rozhodovat majetkové spory vzniklé mezi stranami, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí, incidenčních sporů (v rámci insolvenčního řízení) a spotřebitelských sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, jednomu nebo více rozhodcům, popřípadě stálému rozhodčímu soudu.⁴⁴ Podmínkou platného uzavření rozhodčí smlouvy tedy je existence (současná či možná budoucí) kontradiktorního majetkového sporu. Rozhodčí smlouva je výsledek dohody, a proto se zde uplatňují všechny prvky autonomie vůle a strany si tak mohou obsah smlouvy přizpůsobit svým vlastním potřebám. Rozhodčí smlouva zavazuje pouze strany, ale soudy jsou jako orgány státu povinny při splnění stanovených podmínek⁴⁵ respektovat takové ujednání (hovoří se o tzv. vykonatelnosti rozhodčí smlouvy).⁴⁶ Součástí rozhodčí smlouvy (tj. dohody o přesunu pravomoci k rozhodnutí určitého sporu na rozhodce) nebo samostatnou smlouvou může být dohoda o postupu v řízení.⁴⁷ Zde mohou strany plně uplatnit svou autonomii vůle a upravit pravidla rozhodčího řízení svým potřebám. Běžnými ujednáními v takové dohodě jsou

⁴⁴ Viz § 2 odst. 1 ZRŘ

⁴⁵ Např. písemné uzavření rozhodčí smlouvy

⁴⁶ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 99.

⁴⁷ Viz § 19 ZRŘ

např. způsob složení rozhodčího senátu nebo samotný postup v rozhodčím řízení. Takové dohody se budou zpravidla vyskytovat v rozhodčím řízení ad hoc, protože stálé rozhodčí soudy si tyto otázky upravují vlastním řádem. Stranám, ale nebrání, aby rozhodčí smlouvou stanovili příslušnost stálého rozhodčího soudu a zároveň v rozhodčí smlouvě upravili určitá pravidla odlišně.

Rozhodčí smlouvu jde platně uzavřít ve sporech, o jejichž předmětu by mohl být uzavřen smír ve smyslu § 99 OSŘ, tj. pouze v takových případech, kdy to připouští povaha věci. Pokud bychom smír vymezili negativně, vyjde z toho, že smír nelez uzavřít ve věcech nesporných a také v tzv. statusových rozhodnutích, což jsou obě řízení, které upravuje ZZŘS a jejichž taxativní výčet⁴⁸ uvádí ve svém § 2.⁴⁹

Rozhodčí smlouva se, není-li uvedeno jinak, nevztahuje pouze na práva z právních vztahů přímo vznikající, ale i na otázku platnosti takovýchto práv a na práva s těmito právy související.⁵⁰ Jednoduše řečeno to znamená, že rozhodčí smlouva se implicitně vztahuje na všechny vztahy, aniž by to strany musely ve smlouvě výslovně uvádět. Pokud by naopak strany chtěly vyloučit působnost doložky v otázkách např. náhrady škody, bylo by to potřeba ve smlouvě výslovně uvést. Toto ustanovení, tak myslí i na případy, kdy je hlavní smlouva neplatná. Dle rozhodčí smlouvy obsažené v takové neplatné smlouvě by tak stále bylo možné platnost posoudit.⁵¹

Pokud si strany v rozhodčí smlouvě neujednají jinak, zavazuje i právní nástupce stran. Postup rozhodčí smlouvy je v zásadě možný dvěma způsoby, a to smlouvou (např. postup pohledávky, která obsahuje rozhodčí doložku) nebo na základě zákona (např. dědění)⁵²

⁴⁸ Jedná se např. o řízení ve věcech nezvěstnosti a smrti, o úschovách, o umoření listin, ve věcech kapitálového trhu, ...

⁴⁹ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 9.

⁵⁰ Viz § 2 odst. 4 ZRŘ

⁵¹ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 11.

⁵² ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 159

Stálé rozhodčí soudy často nabízejí formulářové vzory rozhodčích smluv. Odlišnosti lze vidět v jejich podrobnosti. Některé jsou velmi jednoduché a odkazují přímo na řád daného soudu.⁵³ Jiné, zejména ty, které se neopírají konkrétní právní řád (např. doložky WIPO), precizují své smlouvy a je v nich podrobně upraven rozsah a další otázky.⁵⁴

Existují tři typy rozhodčích smluv, smlouva o rozhodci, rozhodčí doložka a tzv. všeobecné ujednání, přičemž ZRR upravuje pouze první dva. **Smlouva o rozhodci** se týká jednotlivého již vzniklého sporu. Aby byla smlouva o rozhodci platně uzavřena je v ní potřeba jmenovitě označit osobu rozhodce, popřípadě stálého rozhodčího soudu. Pokud by nebyl rozhodce určen jmenovitě, postačí, pokud bude ve Smlouvě o rozhodci dostatečně upraven postup ustavení rozhodce. **Rozhodčí doložka** se uzavírá pro případy sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů. Znovu tedy záleží na smluvní autonomii a strany si mohou v doložce vymezit, zda se bude vztahovat na všechny spory, popřípadě rozsah doložky zúžit tím, že se bude vztahovat např. pouze na spory ohledně reklamací. Jak pojmenování doložka napovídá, uzavírají se tyto rozhodčí smlouvy zpravidla jako součást jiné smlouvy (smlouvy hlavní).⁵⁵ **Všeobecné ujednání ZRR** neupravuje, ale literatura jej definuje jako dohodu stran dopadající na veškeré spory z vymezeného okruhu právních vztahů.⁵⁶ Z toho je vidět, že se svým smyslem podobá rozhodčí doložce. Rozdíl zde je především ve způsobu uzavření. Všeobecné ujednání by ze své povahy mělo být uzavřeno jako samostatný smluvní dokument a ne jako doložka ve smlouvě hlavní.

3.2 Obsah a náležitosti rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouvy by měly minimálně obsahovat rozsah dohody (jaké otázky je přípustné řešit v rozhodčím řízení), vůli stran podřídit se rozhodčímu řízení a označení

⁵³ Viz Znění doložky RS: "Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho řádu jedním (třemi) rozhodcem jmenovaným předsedou Rozhodčího soudu."

⁵⁴ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 151

⁵⁵ Je možné uzavřít rozhodčí doložku i v rámcové smlouvě a formulovat jí tak, že se bude vztahovat nejen na spory z rámcové smlouvy, ale i z jednotlivých dílčích smluv.

⁵⁶ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 103

rozhodce, stálého rozhodčího soudu, osoby nominující rozhodce nebo způsobu, jak se osoby rozhodců ustavují. Pro urychlení zahájení řízení a vyjasnění některých otázek se doporučuje do rozhodčích smluv zakomponovat ještě jazyk a místo jednání a počet rozhodců.

Strany si do rozhodčí smlouvy mohou zakomponovat i pravidla pro rozhodčí řízení ve smyslu ust. § 19 odst. 4 ZRŘ. Strany si pravidla pro postup v řízení mohou vytvořit úplně samy, čímž mohou rozhodčí řízení přizpůsobit přesně na určitý spor. Tento postup se dá doporučit zkušeným stranám, které se v rozhodčím řízení orientují a znají svá práva a povinnosti. Strany také mohou v rozhodčí smlouvě odkázat na pravidla jednoho ze stálých rozhodčích soudů. Strany ale také mohou odkázat na pravidla vytvořená jiným soukromoprávním subjektem než stálým rozhodčím soudem.⁵⁷

Základní náležitostí rozhodčí smlouvy je to, že musí být, pod sankcí neplatnosti, uzavřena písemně. Tato podmínka je zachována i tehdy, je-li sjednána elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejího obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly. Za splnění této podmínky je potřeba považovat uzavření rozhodčí smlouvy e-mailem s použitím zaručeného elektronického podpisu. Na závadu nebude, pokud bude rozhodčí smlouva uzavřena v rámci běžné e-mailové komunikace bez elektronických podpisů, pokud žádná ze stran toto uzavření nezpochybní.⁵⁸

V běžném obchodním styku může být rozhodčí doložka obsažena i v podmínkách, kterými se řídí hlavní smlouva (většinou v tzv. všeobecných obchodních podmínkách). V takovém případě je rozhodčí doložka platně sjednána, pokud byla druhou stranou přijata způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.⁵⁹

⁵⁷ Viz např. usnesení NS ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008

⁵⁸ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 17

⁵⁹ Zákon v tomto případě neupravuje konkrétní techniky, jak zkoumat zda byla tato podmínka splněna. Proto se bude muset v každém jednotlivém případě posuzovat platnost takové rozhodčí doložky s přihlédnutím k individuálním okolnostem. Vhodné proto je nějakým způsobem upravit nejen to, že druhá strana s doložkou souhlasí, ale také, že jí byl její obsah prokazatelně znám.

3.3 Neplatnost rozhodčí smlouvy

Rozhodčí smlouva je neplatná pokud nesplňuje některé z výše uvedených náležitostí či pokud je sjednána pro spor ve kterém nelze uzavřít smír. Bude se tedy především zkoumat, zda byla smlouva uzavřena písemně a zda lze o předmětu sporu uzavřít smír.

Neplatnost či neexistenci rozhodčí smlouvy je možné namítat jak před samotnými rozhodci, tak i v případě řízení před obecnými soudy.

V rozhodčím řízení jsou to rozhodci, kdo je nadán pravomocí zkoumat, zda jsou podle předložené rozhodčí smlouvy oprávněni rozhodnout.⁶⁰ Pokud sami shledají, že nemají pravomoc ve věci rozhodnout, protože rozhodčí smlouva neexistuje, zanikla nebo je neplatná, rozhodnou o tom usnesením. Námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy lze vznést ze dvou důvodů. Námitku **neplatnosti z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít**. Tuto námitku lze použít kdykoliv během řízení a doba uplatnění námitky nemá vliv na následnou možnost podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem. Druhou námitkou je **neexistence či neplatnost rozhodčí smlouvy z jiných důvodů**. Tuto námitku lze vznést nejpozději při prvním úkonu ve věci samé⁶¹ s tím, že možnost podat návrh na zrušení rozhodčí nálezu soudem je zachována pokud je námitka vznesena nejpozději, než strana začala jednat ve věci samé.^{62,63}

Pokud strana popírá platnost či existenci rozhodčí doložky, tak má možnost rovnou podat návrh na zahájení řízení před obecným soudem postupem dle § 106 OSŘ. Obecný soud v takovém případě zkoumá, zda může být věc dle českého práva podrobena

⁶⁰ Viz § 15 odst. 1 ZRŘ

⁶¹ Tj. nejpozději spolu s vyjádřením žalovaného k předmětu řízení (k oprávněnosti žalovaného nároku). Žalobce by takovou námitku musel uplatnit už v žalobě, což je situace, která se v praxi prakticky nevyskytuje.

⁶² Rozdíl ve lhůtách pro uplatnění námitek neplatnosti rozhodčích smluv jak vyplývá z § 15 odst. 2 a § 33 ZRŘ (nejpozději při prvním úkonu ve věci samé X než strana začala jednat ve věci samé) je pravděpodobně způsoben legislativním přehlednutím. Odborná literatura se kloní k závěru, že námitku postačí uplatnit současně s prvním úkonem ve věci samé (ve smyslu § 15 odst. 2 ZRŘ) a není potřeba námitku uplatnit samostatným úkonem ještě před prvním úkonem ve věci samé (jak by vycházelo z doslovného výkladu ust. § 33 ZRŘ). Pokud tedy bude námitka uplatněna současně s prvním úkonem ve věci samé, bude mít strana zachováno právo podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 odst. 1 písm. b) ZRŘ.

⁶³ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 161

rozhodčí smlouvě, zda je smlouva platná, zda existuje a zda její projednání před rozhodci nepřesahuje rámec jejich pravomoci přiznané jim rozhodčí smlouvou. Pokud ale bylo řízení před rozhodci zahájeno dříve, než došlo k řízení před obecným soudem dle § 106 OSŘ, přeruší obecný soud takové řízení do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci nebo věci samé.

4 Rozhodci

Osoba rozhodce je dalším specifikem rozhodčího řízení, kterým se dále vymezuje vůči občanským soudním řízením a ADR a lze shrnout, že: „kvalita rozhodčího řízení stojí a padá s kvalitou rozhodců.“⁶⁴ Pro všechny typy rozhodčího řízení platí autonomie vůle stran ve věci volby rozhodce. Strany by tak měly věnovat výběru rozhodce zvýšenou pozornost, protože právě výběrem osoby, která má dostatečné znalosti, jak o předmětu sporu, tak i o procesním vedení rozhodčího řízení, mohou zvýšit své šance na spravedlivé vyřešení sporu. K tomu je, ale nutné podotknout, že rozhodce neplní funkci zástupce strany, která ho jmenovala, ale vystupuje spíše jako ochránce procesních práv, zejména práva na rovné zacházení.⁶⁵

4.1 Požadavky na osobu rozhodce

Požadavky na osobu rozhodce jsou souhrnně upraveny § 4 ZRŘ, který stanoví, že rozhodcem může být pouze občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a plně svéprávný, pokud zvláštní předpis⁶⁶ nestanoví jinak. Tyto obecné podmínky je potřeba dále rozvést, protože ne vždy platí bez výhrady. Například povinnost, aby byl rozhodce občanem České republiky, je prolomena ust. § 118 ZMPS, které stanoví, že i cizinec, který je plně způsobilý k právním jednáním podle českého právního řádu má způsobilost stát se rozhodcem. Zletilostí se rozumí zletilost ve smyslu ust. § 30 NOZ, tj. dovršení 18 let věku. Plnou svéprávností se rozumí svéprávnost ve smyslu ust. § 15 odst. 2 NOZ, tj. způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).⁶⁷ Rozhodce je bezúhonný ve smyslu § 4 ZRŘ, pokud nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin nebo pokud bylo takové odsouzení zahlazeno.

⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 176

⁶⁵ PETERKOVÁ, K.: Určení a jmenování rozhodce dle zákona o rozhodčím řízení. Publikováno na stránkách www.bulletin-advokacie.cz dne 18. 5. 2015

⁶⁶ Například §80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů nebo § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ Osoba, která nabyla svéprávnost před dovršením 18 let, tak nemůže být rozhodcem ve smyslu ZRŘ, protože jí bude chybět zletilost.

Na tomto místě je vhodné uvést, že rozhodce nemusí mít ukončené vysokoškolské vzdělání, a to ani právní ani jiné. Obecně ale lze říct, že rozhodci s právním vzděláním budou žádanější, protože jejich vzdělání zaručuje větší znalost procesních ustanovení a oni tak budou při vedení rozhodčího řízení více dbát na dodržení řádného procesu. V některých specifických oborech, např. stavebnictví, naopak bude větší poptávka po osobách vzdělaných v daném oboru, protože k pochopení všech často detailních podrobností a rozhodnutí sporu je znalost oboru významnější než znalost řádného procesu.⁶⁸

Vedle požadavků uvedených v § 4 ZRŘ, ale existují i další nároky na osobu rozhodce⁶⁹ a to především jeho nezávislost a nestrannost (nepodjatost). Tyto podmínky lze z teoretického hlediska rozdělit na subjektivní (nestrannost) a objektivní (nezávislost).⁷⁰ Tyto podmínky působí ve vzájemných vztazích a tak, pokud není rozhodce nezávislý, nemůže být nestranný a naopak. Pojmy nestrannosti, nezávislosti a podjatosti rozhodce nejsou v ZRŘ nijak definovány, ale v tomto případě se kloním k tomu, že tyto pojmy budou shodné jak u soudců obecných soudů, tak u rozhodců. Nestrannost rozhodce lze dle smyslu ZRŘ vymezit jako požadavek na neexistenci vztahu rozhodce k projednávané věci, popřípadě k některé ze stran či jejich zástupců. Pokud by tedy například byl rozhodce v příbuzenském vztahu k některé ze stran či jejich zástupcům nešlo by v jeho případě hovořit o nestrannosti, protože takový rozhodce by měl subjektivně k jedné ze stran silnou vazbu. Takový rozhodce by tedy byl ve smyslu § 8 ZRŘ podjatý a byl by vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci. Nezávislý je pak takový rozhodce, který nedostává od nikoho třetího pokyny, jak danou věc rozhodnout.

U podjatosti bych chtěl ještě upozornit na případ „ekonomické závislosti“ rozhodce. Takováto závislost může vzniknout, například pokud je jeden a ten samý rozhodce pravidelně jmenován určitou stranou pro řešení podobných případů. V takovéto situaci lze důvodně předpokládat, že se jmenovaný rozhodce bude chtít zavděčit straně, která ho do pozice rozhodce jmenovala a to jednoduše z důvodu, že by ho strana propříště

⁶⁸ DOBIÁŠ, P. et al.: Současné trendy řešení sporů v rozhodčím řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 17

⁶⁹ Viz. § 1 písm. a) ZRŘ, § 8 ZRŘ, § 10 ZRŘ, ale například i čl. 36 LZPS

⁷⁰ DOBIÁŠ, P. et al.: Současné trendy řešení sporů v rozhodčím řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 17

jmenovat nemusela, což by se do budoucna mohlo nepříznivě projevit na rozhodcově finanční situaci.⁷¹ A priori nelze takovou situaci zakázat, protože strany mají možnost si volně zvolit svého rozhodce. Práce takového rozhodce, by ale dle mého měla být pod zvýšeným dohledem, aby nedocházelo k nespravedlivým rozhodnutím, popřípadě by protistrana měla být informována, že rozhodce má určité vazby na jednu ze stran.

4.2 Ustavení rozhodce

Tímto termínem rozumíme ustavení osoby způsobilé vykonávat funkci rozhodce (tj. splňující podmínky uvedené v předešlém oddíle) do této pozice.⁷² Dle § 7 ZRŘ se tak může stát dvěma způsoby: určením nebo jmenováním, s tím, že způsob ustavení rozhodce nemá vliv na jeho postavení v dalším průběhu řízení. Určením se rozumí případ, kdy je v rozhodčí smlouvě stanoven nejen počet, ale i konkrétní jména rozhodců, přičemž je vhodné, aby si strany předem obstaraly souhlas určených osob. O jmenování se jedná ve chvíli, kdy je uzavřena platná rozhodčí smlouva, ale bez určení osob rozhodců a ti jsou jmenováni až ve chvíli, kdy vznikne spor mezi stranami.⁷³

Způsoby ustavení rozhodce můžeme rozdělit na dva základní druhy: ustavení řádné a náhradní. Řádným ustavením pak rozumíme takové případy, kdy jsou rozhodci ustaveni stranami nebo způsobem předvídaným řádem rozhodčího soudu. V praxi se lze setkat se 4 způsoby řádného ustavení rozhodce: určením jmenovitě určeného rozhodce přímo v rozhodčí smlouvě; ustavením v rozhodčí smlouvě, které obsahuje mechanismus ustavení rozhodce nebo senátu; odkazem na řád nebo pravidla rozhodčího soudu nebo subsidiárně způsobem, který stanoví zákon nebo mezinárodní smlouva. Tyto způsoby ustavení, s výjimkou odkazu na řád rozhodčího soudu, jsou typické pro rozhodčí řízení ad hoc.⁷⁴ Náhradními způsoby ustavení rozumíme takové ustavení, kdy je rozhodce jmenován obecným soudem ve chvíli, kdy je jedna ze stran nebo rozhodci v případě

⁷¹ Touto otázkou se zabýval i ÚS ve svém usnesení ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10, kdy odmítl názor, že ekonomický vztah, vznikající z povahy úplatnosti funkce rozhodce, by mohl mít vliv na nezávislost, nestrannost či podjatost rozhodců. Pochybnosti o podjatosti rozhodců, tak lze namítat až ve chvíli, kdy by tu byly konkrétní skutečnosti, které by tomu nasvědčovali.

⁷² ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 188

⁷³ POPOV, S.: Osoba rozhodce. Bulletin advokacie. 2006, č. 6, s. 16-18.

⁷⁴ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 188

jmenování předsedajícího rozhodce, nečinná. Na soud se ale strana, ve smyslu § 9 ZRŘ, může obrátit až po uplynutí třicetidenní pořádkové lhůty.

Není-li v rozhodčí smlouvě upraven způsob ustavení rozhodců, postupuje se podle ust. § 7 odst. 2 ZRŘ, kdy každá ze stran jmenuje po jednom rozhodci a tito dále volí předsedajícího rozhodce. Nakonec je vhodné zmínit, že počet rozhodců musí být vždy lichý.

K tomu, aby byl rozhodce platně ustaven, je navíc potřeba, aby daná osoba funkci rozhodce písemně přijala. Osoba navíc může funkci rozhodce převzít podmíněčně a samotné přijetí funkce tak může navázat na splnění určitých podmínek (složení zálohy, souhlas s úhradou specifických nákladů (cestovní výhrady, stravné, apod.)).⁷⁵ Nikdo navíc nesmí být k takovému přijetí funkce nucen a daná osoba, tak není povinna funkci přijmout. Pokud ji ale přijme, je povinen funkci vykonávat v souladu s ZRŘ a dalšími předpisy.

4.3 Odměňování rozhodce

Otázka odměňování rozhodců není v ZRŘ blíže upravena. O odměně rozhodce ZRŘ mluví pouze v případě stálých rozhodčích soudů, které si ve svých statutech a rádech mohou upravovat mimo jiné i odměňování rozhodců.⁷⁶

Je vidět, že odměňování rozhodců není pevně upraveno a odměny jednotlivých rozhodců při řešení odlišných sporů se mohou velmi různit. Více pozornosti je otázce odměňování potřeba věnovat u rozhodčího řízení ad hoc. Tam by si strany měly sjednat výši odměny rozhodce, popřípadě způsob jejího výpočtu, rovnou do rozhodčí smlouvy.⁷⁷ V takových případech lze sjednat i nulovou odměnu pro rozhodce, ale vzhledem k tomu, že přijetí funkce rozhodce je dobrovolné, lze očekávat, že rozhodci se v takové situaci do přijímání funkce nepohrnou. Pro případ, že by nebyla odměna rozhodce sjednána,

⁷⁵ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 29

⁷⁶ Viz § 13 odst. 2 ZRŘ

⁷⁷ Vodítkem pro určení odměny může být např. sazebník odměn vydaný Asociací rozhodců České republiky dostupný na www.arcr.cz/index.php?page=sazebnik, který odměnu každého rozhodce určuje jako 2,5% podíl z hodnoty sporu, minimálně však 7.000,- Kč a maximálně 1.000.000,- Kč.

argumentují někteří autoři, že by se mělo analogicky aplikovat občanské právo.⁷⁸ Postavení rozhodce se z občanskoprávních institutů nejvíce blíží institutu příkazu. Odměna se poté poskytuje, je-li ujednána nebo je-li obvyklá. O tom, že je odměna rozhodce obvyklá, není v současné době pochyb.

Situace je jiná v případě, kdy je v rozhodčí smlouvě založena příslušnost jednoho ze stálých rozhodčích soudů, odkazem na řád či pravidla takového rozhodčího soudu. Strany pak otázku odměňování rozhodce nemusí řešit. Stále rozhodčí soudy si totiž situaci odměňování „svých“ rozhodců upravují samy.⁷⁹ Náklady na odměňování rozhodců pak stále rozhodčí soudy přenášejí pomocí poplatku za rozhodčí řízení na strany sporu.

4.4 Vyloučení rozhodce

Rozhodce může být vyloučen z projednávání věci ve dvou případech. Před a po začátku samotného řízení. Rozhodce je obecně vyloučen z projednávání a rozhodnutí věcí, jestliže je tu se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům, důvod pochybovat o rozhodcově nepodjatosti.⁸⁰ Jak jsme uvedli výše, podjatost je subjektivní kategorií a vyjadřuje vnitřní vztah rozhodce k projednávané věci. Exaktně zkoumat subjektivní stav mysli rozhodce k projednávané věci je samozřejmě nemožné a proto se musí zkoumat i objektivní stránky, tj. zda zde objektivně existují vztahy rozhodce k věci, k účastníkům či jejich zástupcům. Vzhledem k tomu, že i u takto objektivně určených vztahů je velmi těžké určit, jakou měrou subjektivně působí na jednotlivého rozhodce a tím na jeho podjatost/nepodjatost, postačí k vyloučení rozhodce, pokud zde existuje důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.⁸¹ Vztah, který by zakládal stav podjatosti rozhodce, zákonodárce blíže nevymezuje, nicméně jde o otázku, která se v arbitrážních okruzích diskutuje už delší dobu. Situaci se pokusila vyřešit Mezinárodní advokátní komora (IBA) která v roce 2004 vydala seznamy, které přibližují v jakých

⁷⁸ RABAN, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 122

⁷⁹ Např. předsednictvo RS vydává Sazebník odměn rozhodců ve smyslu čl. 9 odst. 3 statutu RS

⁸⁰ Viz § 8 odst. 1 ZRR

⁸¹ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 44

situacích je rozhodce podjatý.⁸² Tyto seznamy nejsou v České republice ani mezinárodně závazné, ale slouží jako doporučené vodítko. Rozhodce má před svým ustavením povinnost sdělit stranám (v řízení ad hoc) nebo soudu (v řízení před stálým rozhodčím soudem), všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.⁸³

Existují situace, kdy u jednou ustaveného rozhodce nastanou skutečnosti, pro které je důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. V praxi se bude jednat především o případy vlastnického nebo hospodářského napojení subjektů jedné strany na osobu rozhodce, na subjekt vlastněný rozhodcem nebo na subjekt v němž má rozhodce podíl, ke kterému došlo až po zahájení daného rozhodčího řízení. V takových případech je rozhodce vyloučen z projednávání věci.⁸⁴ Takový rozhodce je povinen se vzdát své funkce rozhodce, a pokud tak neučiní, jsou strany oprávněny dohodnout se na postupu jeho vyloučení, popřípadě může kterákoliv ze stran podat návrh, aby o vyloučení rozhodl soud.⁸⁵

Stálé rozhodčí soudy si mohou ve smyslu ust. § 13 odst. 2 ZRŘ upravovat některé otázky související s činností rozhodců ve svých statutech a řádech a otázka vyloučení mezi ně bezesporu patří. Na tomto místě bych chtěl zmínit speciální úpravu obsaženou v Řádu RS. Základ, co se týče, vymezení podjatosti je stejný, ale námitku podjatosti je možné uplatnit nejpozději do zahájení prvního ústního jednání. K později podané námitce podjatosti se přihlédnou pouze tehdy, pokud k jejímu opožděnému podání došlo z důvodů zvláštního zřetele hodných.⁸⁶ Posouzení zda podání bylo opožděně podané z důvodů

⁸² IBA Guidelines on conflicts of interest in International arbitration přijaté 22. 5. 2014. Existují 3 druhy seznamů: Červený, který obsahuje situace, které jsou vždy považovány za důvod k pochybnostem o nepodjatosti (např. pokud má rozhodce významný finanční zájem na jedné ze stran či na výsledku sporu); Oranžový, který obsahuje situace, které by samy o sobě byly důvodem k pochybnosti o nepodjatosti rozhodce, ale které mohou strany sporu odstranit tím, že vysloví souhlas, aby dotyčný rozhodce funkci vykonával (např. rozhodce byl v posledních 3 letech více než třikrát jmenován k projednávání sporu stejným právním zástupcem či stejnou advokátní kanceláří; a Zelený, který obsahuje situace, které by nikdy neměly být důvodem k pochybnostem pro podjatost (např. rozhodce a právní zástupce jedné ze stran spolu dříve působili jako rozhodci či právní zástupci stejné strany)

⁸³ Viz §8 odst. 2 ZRŘ. Jako vodítko k tomu jaké informace by rozhodce měl oznámit, mohou znovu sloužit seznamy IBA.

⁸⁴ Viz § 11 ZRŘ

⁸⁵ Viz § 12 ZRŘ

⁸⁶ Viz § 24 odst. 1 Řádu RS

zvláštního zřetele hodných a je tak přípustné, nechává Řád RS na zbývajících rozhodcích (popřípadě na předsednictvu, pokud ve věci rozhoduje jediný rozhodce) o jejichž nepodjatosti není pochyb.⁸⁷ O vyloučení rozhodce na základě námitky podjatosti rozhodují zbývající členové rozhodčího senátu. Jestliže mezi nimi nedojde k dohodě nebo jestliže námitka podjatosti směřuje vůči dvěma nebo všem rozhodcům, rozhoduje o vyloučení předsednictvo.⁸⁸ Je-li námitce podjatosti vyhověno, je nový rozhodce jmenován podle Řádu RS a takovýto nový rozhodce vstupuje do řízení ve stavu k datu přijetí funkce rozhodce.⁸⁹ Řád RS, tak jednoznačně zužuje možnosti, kdy lze namítat podjatost rozhodce a to především časovým omezením, kdy lze podjatost namítat. To spolu s tím, že o podjatosti jednoho z rozhodců rozhodují zbylí členové senátu, popřípadě předsednictvo, dle mého dále zrychluje řízení.⁹⁰

⁸⁷ MAISNER, M., TRAPL, V.: Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 88

⁸⁸ Viz § 24 odst. 2 Řádu RS

⁸⁹ Viz § 24 odst. 3 Řádu RS

⁹⁰ A to i přesto, že zde nejsou stanoveny pevné lhůty, do kdy musí rozhodci o podjatosti rozhodnout.

5 Rozhodčí řízení

Následující kapitola má za cíl popsat samotný průběh rozhodčího řízení, a to od jeho zahájení až do jeho konce vydáním jednoho z meritorních rozhodnutí, kterým se rozhodčí řízení končí. Tato kapitola se tak zaměřuje hlavně na problematiku zahájení rozhodčího řízení, samotných pravidel, podle kterých se v rozhodčím řízení postupuje, problematiku dokazování a doručování, dále problematiku předběžných opatření vydávaných v rozhodčím řízení a nakonec též na otázku nákladů rozhodčího řízení.

5.1 Zahájení rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení se, obdobně jako většina řízení před obecnými soudy, zahajuje na návrh. Tímto návrhem se pro účely rozhodčího řízení rozumí žaloba. Vzhledem k tomu, že ZRŘ neupravuje náležitosti žalobního návrhu, tak pokud si strany nesjednaly speciální úpravu zahájení řízení v rozhodčí smlouvě či, pokud se nedohodly pro řízení před stálým rozhodčím soudem⁹¹, použijí se obdobně ustanovení z OSŘ pro zahájení řízení⁹². To znamená, že žaloba musí obligatorně splňovat tyto náležitosti: přesné označení stran; popis skutkových okolností a předmětu sporu; vymezení nároku, který je žalobou uplatňován; a návrhy důkazů, které prokáží právní a skutková tvrzení. Dále se doporučuje do žaloby uvést i další údaje a to, aby se předešlo zbytečným průtahům. Tyto další, už nepovinné, náležitosti jsou: přiložení rozhodčí smlouvy, která osvědčuje pravomoc rozhodců věc projednat v rozhodčím řízení; informace zda už byl jmenován rozhodce za žalující stranu, popřípadě návrh, aby byl rozhodce jmenován; a uvedení, zda zde existuje dohoda o postupu v řízení dle § 19 ZRŘ. Žaloba také musí být řádně podepsaná. Počet vyhotovení žaloby (stejně jako ostatních podání) není ZRŘ určen, ale obvykle se žaloba podává v tolika stejnopisech, aby jeden obdržel každý rozhodce, jeden aby byl určen pro evidenci průběhu řízení a jeden aby obdržela (každá) protistrana.⁹³

⁹¹ Stálé rozhodčí soudy většinou mívají speciální úpravu zahájení řízení obsaženou ve svých řádech (např. §§ 16 a 17 Řádu RS), a to i včetně některých obligatorních náležitostí žaloby, které ZRŘ neuvádí (např. uvedení hodnoty sporu u řízení před RS).

⁹² §§ 79 a 42 OSŘ

⁹³ Např. v řízení, kde věc rozhodují 3 rozhodci a na straně žalované je jeden účastník, bude žaloba podána v 5 stejnopisech.

Samotné rozhodčí řízení je zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu, popřípadě předsedajícímu rozhodci⁹⁴, pokud nebyla sjednána příslušnost stálého rozhodčího soudu. Stálý rozhodčí soud či rozhodce pak má povinnost na žalobě vyznačit den, kdy mu došla, a to proto, aby v budoucnu nedošlo k pochybám o datu zahájení řízení. Poté co žaloba došla rozhodci a ten svou funkci rozhodce přijal, je tento rozhodce povinen zaslat žalobu žalované straně a současně ji vyzvat, aby jmenovala „svého“ rozhodce. V případě řízení před stálými rozhodčími soudy spravuje tuto agendu administrativní aparát daného stálého rozhodčího soudu.

Důležité je v této souvislosti zmínit i to, že podání žaloby rozhodcům má stejné právní účinky (hmotné i procesní), jako kdyby byla podána totožná žaloba u obecného soudu. To má vliv například na běh promlčecích a prekluzivních lhůt. To platí i naopak v případě, kdy je žaloba podána rozhodcům, kteří rozhodnou podle § 15 ZRŘ, že nemají pravomoc k projednání sporu. Pokud poté strana podá ve lhůtě 30 dnů žalobu příslušným rozhodcům či příslušnému obecnému soudu, zůstanou účinky podané žaloby zachovány. Tato úprava zachování hmotněprávních účinků podané žaloby je nezbytná i proto, že rozhodci ani obecné soudy nemají pravomoc, při zjištění toho, že nejsou příslušní danou věc projednat, postoupit věc příslušnému obecnému soudu nebo rozhodcům.^{95, 96} Iniciativa ohledně zahájení nového řízení, tak vždy spočívá na samotných stranách.

Pro zahájení řízení je také důležité podotknout, že rozhodci jsou po obdržení žaloby, popřípadě po vytvoření rozhodčího fóra, oprávněni (někteří autoři⁹⁷ jsou toho názoru, že povinni) zkoumat svou pravomoc k rozhodnutí dané věci podle předložené rozhodčí smlouvy. Pravomoc věc rozhodnout není dána především v těchto případech: spor není arbitrabilní; na spor se nevztahuje rozhodčí smlouva; řízení bylo zahájeno před nesprávným stálým rozhodčím soudem; řízení bylo zahájeno před rozhodci ad hoc, ačkoliv mělo být zahájeno před stálým rozhodčím soudem (a naopak). Pokud rozhodci

⁹⁴ Pokud zatím nebyl určen/jmenován předsedající rozhodce, podává se žaloba kterémukoli určenému/jmenovanému rozhodci.

⁹⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 600

⁹⁶ Viz např. usnesení NS ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 1051/2004

⁹⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 538.

dospějí k závěru, že nemají pravomoc k rozhodnutí, rozhodnou o tom usnesením, kterým rozhodčí řízení ukončí.

Namítat nedostatek pravomoci rozhodců rozhodnout daný spor mohou i samy strany, ale s několika omezeními. Strany mohou vznést námitku nedostatku pravomoci zakládající se pouze na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy a to nejpozději při prvním úkonu ve věci samé. Z toho existuje jedna výjimka a to, že neplatnost rozhodčí smlouvy z důvodu, že rozhodčí smlouvu nebylo možné ve věci vůbec uzavřít, mohou strany uplatnit po celou dobu řízení. Námitku lze uplatnit nejpozději při prvním úkonu ve věci samé. To znamená, že námitku lze uplatnit nejpozději na prvním ústním jednání⁹⁸ a v takovém případě musí být uplatněna jako první vyjádření. Na závadu pro uplatnění námitky nejsou různá organizační vyjádření. To znamená, že námitku nedostatku pravomoci rozhodců lze bez závady uplatnit např. až po jmenování rozhodce nebo po podání žádosti o odročení ústního jednání. Nejčastěji se s námitkou nedostatku pravomoci setkáváme současně s procesní obranou už v písemném vyjádření k žalobě.⁹⁹ Znovu platí, že pokud rozhodci dospějí k závěru, že nemají pravomoc k rozhodnutí, rozhodnou o tom usnesením, kterým rozhodčí řízení ukončí.

Případy, kdy spor má být podle rozhodčí smlouvy projednán v rozhodčím řízení, ale žaloba byla podána obecnému soudu, řeší § 106 OSŘ. Žalovaný má v takovém případě právo uplatnit námitku nedostatku pravomoci obecného soudu, a to znovu nejpozději při prvním úkonu ve věci samé. Jestliže soud shledá uplatněnou námitku oprávněnou, nemůže věc dále projednat a řízení zastaví. Věc však může obecný soud projednat v případě, že účastníci na rozhodčí smlouvě netrvali¹⁰⁰ nebo pokud obecný soud zjistí, že věc není arbitrabilní, nebo pokud je rozhodčí smlouva neplatná, popřípadě neexistující, nebo pokud by projednání sporu před rozhodci šlo nad rámec pravomoci jim přiznané rozhodčí smlouvou, anebo pokud se rozhodčí soud odmítl věci zabývat.

⁹⁸ Pokud strana nevyužila svého práva na vyjádření se k žalobnímu návrhu v písemné formě ještě před projednáním věci.

⁹⁹ Procesní obranou je pak potřeba se zabývat, pouze pokud nebude vyhověno námitce nedostatku pravomoci.

¹⁰⁰ Jak lze vidět samotná existence rozhodčí smlouvy není absolutní, ale pouze relativní překážkou v řízení (soud o ní rozhoduje pouze na návrh), viz např. usnesení NS ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 32 Odo 977/2005

5.2 Pravidla rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je velmi ovlivněno zásadou autonomie stran a jejich právem nastavit si rozhodčí řízení tak, aby odpovídalo jejich představám. Proto se mohou pravidla jednotlivých rozhodčích řízení od sebe dosti lišit. Přece jen, ale lze najít některé styčné body. Jedním z takovýchto styčných bodů je např. i zásada, že strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.¹⁰¹ To je jedno z mála ustanovení ZRŘ, které nedovoluje odlišnou dohodu stran a také jedna z hlavních zásad rozhodčího řízení. Obecně lze říci, že pravidla lze upravit podle vůle stran, ale takto nastavená pravidla nesmí být v rozporu se základními zásadami rozhodčího řízení.

Pro samotná pravidla, kterými je rozhodčí řízení vedeno je nejdůležitější § 19 ZRŘ. Ten nepředepisuje závazné použití konkrétních procesních pravidel, ale spíše upravuje podmínky, za kterých je možné si pravidla postupu v řízení dohodnout mezi stranami. Procesní pravidla pro postup v řízení je také možné převzít od různých stálých rozhodčích soudů či jiných odborných profesních či oborových sdružení.

Strany se tedy mohou dohodnout na postupu, kterým bude rozhodčí řízení vedeno. Tato dohoda upravující postup v řízení může být obsažena už v rozhodčí smlouvě, ale na závadu není, pokud strany takovou dohodu uzavřou v separátní smlouvě, a to před a případně i po zahájení řízení. Strany se ale na úpravě otázek ohledně postupu v řízení nemusí podílet samostatně. Pravidla postupu v řízení mohou navrhnout i samotní rozhodci. Aby ale byla taková, rozhodci určená pravidla, závazná, musí se na nich shodnout obě strany. Pokud v průběhu řízení dojde k nejasnostem ve výkladu pravidel, je k rozhodnutí o dalším průběhu řízení oprávněn předsedající rozhodce, a to za předpokladu, že k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci.

Strany se také mohou dohodnout ohledně postupu v řízení v pravidlech pro rozhodčí řízení¹⁰², a to za předpokladu, že tyto pravidla jsou přiložena k rozhodčí smlouvě. Toto pravidlo umožňuje použití různých standardizovaných pravidel (řádů), a

¹⁰¹ Viz § 18 ZRŘ

¹⁰² U stálých rozhodčích soudů jsou tyto pravidla pro rozhodčí řízení představována řády těchto stálých rozhodčích soudů.

to jak v institucionalizovaném řízení, tak především v řízení ad hoc. Pokud byla sjednána příslušnost některého ze stálých rozhodčích soudů, tak se jeho řád nemusí fyzicky přikládat k rozhodčí smlouvě, protože se předpokládá, že takový řád je vždy dostupný ve své nejaktuálnější verzi¹⁰³. Pokud by ale strany chtěly v řízení ad hoc sjednat použití pravidel rozhodčího řízení (řádu) některého ze stálých rozhodčích soudů, musely by tento řád fyzicky přiložit k rozhodčí smlouvě.

V případě, že není uzavřena dohoda o postupu v řízení a ani nebyla přijata určitá standardizovaná pravidla pro rozhodčí řízení, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Především rozhodci vedou řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav potřebný pro rozhodnutí sporu.¹⁰⁴ Z tohoto ustanovení je vidět, že rozhodci mají při vedení řízení velmi široké pole působnosti. Nejdůležitější zásadou pro vedení řízení tak je povinnost, aby rozhodci postupovali bez zbytečných formalit, poskytovali stranám stejné příležitosti pro uplatnění jejich práv a zjištění skutkového stavu potřebného pro rozhodnutí. Rozhodci tak například stanovují závazné lhůty, ve kterých musí být daný úkon učiněn či dané právo uplatněno. Tyto lhůty pak musí být přiměřené, to znamená, že musí být dostatečně dlouhé, aby bylo možné dané právo uplatnit, ale zase nesmějí být tak dlouhé, aby se řízení nepřiměřeně protahovalo.

Pokud jeden z rozhodců nesouhlasí se způsobem, jakým je řízení vedeno, může uplatnit tzv. výhradu rozhodce (dissenting opinion). Tato výhrada bude zaznamenána ve vlastním stanovisku nesouhlasícího rozhodce. Je ale potřeba zmínit, že tato výhrada rozhodce neznamena důkaz toho, že by byl porušen procesní pořádek a obecné soudy se většinou brání tomu, aby tyto výhrady zohledňovaly v dalších řízeních (např. v řízení o zrušení rozhodčího nálezu).¹⁰⁵

Rozhodci se také mohou dohodnout, že určitá věc bude vydělena k samostatnému projednání, nebo že dvě věci budou spojeny ke společnému projednání. Vyloučení věci

¹⁰³ Viz § 13 odst. 2 ZRŘ

¹⁰⁴ Viz § 19 odst. 2 ZRŘ

¹⁰⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 683

k samostatnému projednání (rozdělení věci) je institut, který se v rozhodčím řízení moc nepoužívá. Je ale možný a používá se především v případech jednání o protižalobě. V praxi neobvyklý je i institut spojení věci. Spojit věc ke společnému projednání je možné v případě totožnosti rozhodčího fóra (totožných rozhodců) a za předpokladu, že jde o věci, které se opírají o tutéž rozhodčí smlouvu¹⁰⁶.

Je důležité zmínit, že rozhodčí řízení je, nedohodnou-li se strany jinak, ústní. Strany ale mají možnost dohodnout se na tom, že řízení proběhne bez ústního projednání a rozhodci tak povedou řízení pouze na základě písemných vyjádření a listinných důkazů. I v případě, že strany vyloučily ústní jednání, mají rozhodci právo (a současně i povinnost) takové ústní jednání nařídit, a to pokud dospějí k závěru, že bez ústního projednání by nebylo možné zjistit skutkový stav potřebný pro rozhodnutí sporu. Řízení je také vždy neveřejné, což lze považovat za jednu z výhod rozhodčího řízení. Je tak totiž zajištěna např. ochrana obchodních tajemství apod. Z neveřejnosti, ale existuje výjimka, a to za předpokladu, že s přítomností určité (konkrétní) osoby vysloví souhlas jak všechny strany, tak všichni rozhodci.

Samotný průběh ústního jednání je pak zaznamenán v zápisu z jednání. V těchto zápisech je velmi podrobně zaznamenán (někdy i doslovně) průběh celého ústního jednání a to včetně výpovědí svědků, znalců, apod. Takový zápis z ústního jednání je poté obvykle potřeba podepsat všemi stranami.

Strany mohou svou dohodou ovlivnit i jazyk, kterým je řízení vedeno. Pokud taková dohoda není, platí, že řízení bude vedeno v češtině. Řízení tedy může být vedeno i v jiném než českém jazyce, což je velká výhoda především ve sporech s mezinárodním přesahem. O jazyce, ve kterém bude řízení vedeno, musí být rozhodce zpraven před tím, než svou funkci přijme.¹⁰⁷ Jazyk řízení lze určit i jen pro jednu oddělitelnou část řízení, např. pro výsledky svědků, popřípadě může být dohodnuto, že řízení bude vedeno v jednom jazyce, ale rozhodčí nález se vydá v jazyce jiném. Jazyk řízení je také důležitý pro zásadu rovného postavení stran. Některé důkazy, výsledky apod., tak mohou být

¹⁰⁶ Vývoj jde směrem, že spojit věci ke společnému projednání je možné i v případě, že se věci opírají o různé rozhodčí smlouvy. Viz např. čl. 9 pravidel ICC.

¹⁰⁷ V opačném případě se může rozhodce vzdát své funkce v souladu s ust. § 5 odst. 3 ZRŘ

provedeny i v jiném jazyce než je dohodnutý jazyk řízení, ale pouze za předpokladu, že danému jazyku všechny strany a všichni rozhodci rozumí.

Pro pravidla rozhodčího řízení je významné i místo rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení se koná v místě dohodnutém stranami. Není-li místo takto určeno, koná se řízení v místě určeném rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran. Oprávněnými zájmy stran se pak rozumí především zájem na nestranném, rychlém a efektivním vyřešení sporu bez nadbytečných nákladů.¹⁰⁸ Místo řízení má velký vliv především na procesní otázky jako je arbitrabilita sporu, určení rozhodného práva a další otázky typu možnosti zrušení, uznání a výkonu rozhodčího nálezu. České leges arbitri (hlavně ZRŘ), tak lze použít v případě, že místem řízení byla určena Česká republika. Místo řízení, ale nemusí být místem, v němž probíhá projednání věci. Vskutku je možné, aby věc byla v plném rozsahu projednána, aniž by rozhodci skutečně navštívili zvolené místo řízení. Místem řízení tak rozumíme určovatel vazby určitého řízení na konkrétní právní řád v mezinárodním prostoru. Místo jednání (sudiště) pak je místo, kde rozhodčí řízení skutečně probíhá. Místo vydání rozhodčího nálezu ZRŘ neupravuje, ale obvykle se za něj považuje místo řízení.¹⁰⁹ V případě on-line řízení u RS se za místo řízení považuje sídlo RS a sudištěm se rozumí unikátní internetová adresa zřízená výlučně pro vedení konkrétního sporu.

Pokud se některá ze stran až do vyhotovení rozhodčího nálezu bez své viny rozhodčího řízení zcela nebo zčásti nezúčastnila, popřípadě bez své viny nevykonala některý úkon potřebný k uplatnění jejího práva, učiní rozhodci na návrh takové strany přiměřená opatření, aby strana mohla to, co zmeškala, vykonat dodatečně.¹¹⁰ Přiměřeným opatřením se pak rozumí takové opatření, v jehož důsledku je možné zúčastnit se zmeškané části řízení nebo dodatečně vykonat navrhovaný zmeškaný úkon. Přiznat straně možnost dodatečného výkonu zmeškaného úkonu je možné pouze na její návrh. Neformálnost rozhodčího řízení, ale umožňuje, aby se za návrh strany k výkonu zmeškaného úkonu považoval už samotný fakt zaslání písemného vyjádření (samotného

¹⁰⁸ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 85

¹⁰⁹ Viz např. rozsudek NS ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2542/2011

¹¹⁰ Viz § 21 ZRŘ

toho zmeškaného úkonu) s připojením důvodů, proč nemohl být takový úkon ve lhůtě vykonán. Vzhledem k tomu, že ZRŘ neuvádí časové omezení pro možnost navrhnout dodatečné provedení úkonu, lze dovodit, že takový návrh lze podat až do vyhotovení rozhodčího nálezu. Další podmínkou pro dodatečný výkon zmeškaného úkonu je to, že se strana řízení nezúčastnila nebo úkon nevykonala bez své viny. Nemůže se proto jednat o překážku zaviněnou touto stranou, byť z nedbalosti. Toto právo dopadá i na situace, kdy po skončení dokazování strana získala důkaz, který před tím nemohla objektivně získat. Ustanovení § 21 ZRŘ lze ze své povahy považovat za kogentní, a proto strany nemohou jeho aplikaci úplně vyloučit. V rozhodčí smlouvě či v dohodě o postupu řízení, ale lze upravit způsob uplatnění tohoto ustanovení (např. povinnost informovat stranu o návrhu na umožnění dodatečného výkonu zmeškaného úkonu).

Pro otázku pravidel a vedení řízení je také důležité ujasnit si vliv OSŘ na rozhodčí řízení. Tuto otázku řeší § 30 ZRŘ, který stanoví, že nestanoví-li ZRŘ jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení OSŘ. Rozhodci v řízení primárně postupují podle pravidel určených stranami. Pokud určitou věc taková pravidla neřeší, postupují rozhodci způsobem, který považují za vhodný. Rozhodci, ale nesmí postupovat svévolně. Rozhodci tak jsou vždy vázání základními zásadami rozhodčího řízení. OSŘ tak budou rozhodci aplikovat v případě, že určitá otázka není upravena v dohodě stran (popřípadě taková dohoda by šla proti zásadám rozhodčího řízení) a neupravuje ji ani ZRŘ. I aplikace OSŘ, ale musí být v souladu se zásadami rozhodčího řízení. Odkaz na OSŘ neznamená, že by se používal pouze OSŘ, ale mohou se přiměřeně použít i ostatní předpisy, na které OSŘ odkazuje, např. vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).

Jak dovodila judikatura, aplikace OSŘ na rozhodčí řízení se týká např. i institutu poučovací povinnosti podle § 118a OSŘ.¹¹¹ Rozhodci jsou tak povinni stranám sdělovat, že spatřují určité konkrétní nedostatky v tom, jak strana realizovala svou povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Naopak rozhodci nemusí institut poučovací povinnosti aplikovat v případě, kdy je skutkový stav zjištěn a důkazy k jeho objasnění jsou

¹¹¹ Viz např. náleží ÚS ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07

dostatečné.¹¹² V případě, že je potřeba institut poučovací povinnosti použít, musí rozhodci stranu poučit, jaké nastanou následky, pokud strana neodstraní případné nedostatky a případně i stranu vyzvat, aby nedostatky odstranila. Poučení podle § 118a pak musí mít určitou kvalitu.¹¹³ Strany by z poskytnutého poučení měly poznat, jaké konkrétní tvrzení rozhodci nepovažují za prokázané, protože k němu nebyly navrženy žádné důkazy nebo navržené důkazy nepostačují. S aplikací institutu poučovací povinnosti na rozhodčí řízení nesouhlasí poměrně velká část odborné rozhodcovské veřejnosti. Hlavním argumentem proti aplikaci poučovací povinnosti je zásada rovnosti stran.¹¹⁴ V řízeních, kde jsou většinou obě strany zastupovány advokáty, zdá se poučení, že jedna ze stran neunesla povinnost tvrzení či povinnost důkazní, a že by tedy měla doplnit svá tvrzení, jinak spor prohraje, jako nemístné zvýhodnění poučované strany.

Nakonec bych zde chtěl zmínit, že i přes přiměřené použití OSŘ, nelze některé jeho instituty v rozhodčím řízení nikdy použít. Typicky jde o meritorní rozhodnutí (rozsudky) pro uznání a zmeškání. U těchto institutů je totiž celkem velká možnost toho, aby byla strana, bez svého zavinění nebo v důsledku pochybení rozhodců, zbavena svých práv, a proto je zde nutná možnost přezkumu takových rozhodnutí.¹¹⁵ Řízení o zrušení rozhodčího nálezu nelze v této souvislosti považovat za přezkum rozhodnutí. Analogické použití těchto institutů je vyloučeno i pro ust. § 19 odst. 2 ZRŘ. Rozhodci totiž musí zjistit skutkový stav potřebný pro rozhodnutí sporu. Rozhodci tak musí věc vždy projednat a musí se vždy zabývat meritem sporu.

5.3 Doručování v rozhodčím řízení

Na doručování v rozhodčím řízení je dobře vidět menší formálnost rozhodčího řízení, a to především při doručování do zahraničí, kdy rozhodci nemusí využívat doručování pomocí zahraničních soudů.

¹¹² Viz např. rozsudek NS ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010

¹¹³ Viz např. rozsudek NS ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. 30 Cdo 350/2006

¹¹⁴ Judikatura oproti tomu nevidí institut poučovací povinnosti jako popření zásady rovnosti stran, ale naopak o její realizaci. Viz např. rozsudek NS ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005.

¹¹⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 690

Doručování v rozhodčím řízení je upraveno v § 19a ZRŘ, který stanovuje, že rozhodce doručí písemnost na adresu datové schránky; není-li možné písemnost doručit do datové schránky, doručí rozhodci písemnost na elektronickou adresu, kterou adresát rozhodci sdělil nebo kterou určil jako doručovací v rozhodčí smlouvě. Není-li možné písemnost doručit na adresy uvedené výše, doručí rozhodce písemnost na adresu, kterou adresát rozhodci sdělil nebo adresu uvedenou v rozhodčí smlouvě. Jak je tedy vidět, rozhodci se vždy nejdříve pokusí doručit do datové schránky, poté na emailovou adresu a poté, pokud ani na jednu z těchto adres není doručení možné, doručuje rozhodce písemnosti na fyzickou adresu strany.

ZRŘ neřeší, jak má rozhodce poznat, že zasílanou písemnost nebylo možné doručit.¹¹⁶ Proto se z logiky věci dovozuje, že ZRŘ má na mysli situace, kdy elektronická adresa nebyla sdělena vůbec (nebo nebyla uvedena v rozhodčí smlouvě) popřípadě situace, kdy se rozhodce hodnověrně dozví o tom, že písemnost doručena nebyla¹¹⁷ (např. zasláním automatizované emailové zprávy, že se doručení adresátovi nepodařilo).

Před tím než byl ZRŘ novelizován zák. č. 303/2013 Sb., který do ZRŘ zavedl speciální úpravu doručování, doručovalo se v rozhodčím řízení v souladu s § 30 ZRŘ, podle ustanovení OSŘ (§ 45 OSŘ a násl.).¹¹⁸

Stranám zároveň nic nebrání v tom, aby si úpravu doručování samy upravily v rozhodčí smlouvě, popřípadě v dohodě o postupu v řízení podle § 19 ZRŘ. Nic tak nebrání tomu, aby si strany sjednaly doručování např. pomocí sociálních sítí, i když se bude jednat o výjimečnou situaci.

Vlastní úpravu doručování obsahuje i většina řádů stálých rozhodčích soudů. RS, tak například upravuje, že žaloby, žalobní odpovědi, předvolání, rozhodčí nálezy a usnesení se doručují do vlastních rukou s potvrzením o doručení, anebo do datové schránky. Ostatní písemnosti se pak mohou doručovat např. obyčejným dopisem.

¹¹⁶ Zde se bude jednat především o zaslání na emailovou adresu. U datových schránek i zaslání na fyzickou adresu je případné nedoručení lehce zjištělné.

¹¹⁷ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 107

¹¹⁸ Viz např. usnesení NS ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006

Pokud straně nelze písemnost doručit žádným z výše uvedených způsobů, může ji být rozhodcem ustanoven opatrovník (v souladu s § 30 ZRŘ a podle § 29 odst. 3 OSŘ), který bude účastníka v řízení zastupovat a také přijímat doručované písemnosti.¹¹⁹

5.4 Dokazování v rozhodčím řízení

Pozice rozhodců při dokazování není tak silná, jako u soudců obecných soudů. Rozhodci, jako soukromoprávní subjekty, totiž nejsou nadáni donucovací pravomocí. Dokazování v rozhodčím řízení probíhá nejčastěji pomocí listinných důkazů, popřípadě pomocí výslechů účastníků. Výslechy účastníků, ale rozhodci neprovádějí moc rádi, protože se prakticky jedná o duplikát písemných vyjádření (žaloby, žalobní odpovědi, ...).

Za důkaz, ale může v rozhodčím řízení sloužit vše, co může pomoci ozřejmit skutečný stav věci. Především se jedná o výslechy svědků, výslechy účastníků, ohledání místa, znalecké posudky, zprávy a vyjádření orgánů veřejné moci, fyzických a právnických osob, notářské a exekutorské zápisy a další listiny. Důkazy, ale musí být stranami vždy dobrovolně předloženy.

Dokazování probíhá hlavně pomocí listinných důkazů i z toho důvodu, že rozhodci mohou vyslyšet svědky, znalce a strany pouze pokud se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. I jiné důkazy mohou rozhodci provádět, pouze pokud jim jsou dobrovolně poskytnuty. To neznamená, že by rozhodci nemohli např. svědka předvolat. Svědek se ale pak může sám rozhodnout, zda se na předvolané jednání dostaví a zda poskytne výpověď, popřípadě v jaké míře. Předvolávané osoby nenesou žádnou odpovědnost za to, že se na jednání nedostaví a ani je není možné předvést. Svědci se ani nemusí bát trestního postihu při křivé výpovědi. Trestní zákoník totiž u TČ křivé výpovědi neuvádí, že křivá výpověď svědka se vztahuje také na řízení před rozhodci.¹²⁰ Oproti tomu podání nepravdivého znaleckého posudku před rozhodci je už samo o sobě schopné vyvolat trestní postih, protože u tohoto TČ chybí vazba na řízení před nějakým orgánem. V praxi pak rozhodci osoby k výslechu ani nepředvolávají a spíše dávají najevo

¹¹⁹ Viz např. usnesení NS ze dne 24. 1. 2011, sp. zn. 20 Cdo 666/2009

¹²⁰ Extenzivní výklad trestněprávních norem k nepřízni obviněného totiž není možný.

stranám, které osoby by si přáli vyslechnout a poté je na stranách, aby se pokusily zajistit přítomnost takových osob.¹²¹

Oproti řízení před obecnými soudy, kde mají soudci předepsaná pravidla pro dokazování, rozhodci postupují při dokazování dle svého uvážení, popřípadě dle dohody stran, a to tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám, byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí. Dokazování musí vždy probíhat při jednání¹²², pokud nebylo rozhodčí smlouvou určeno, že věc bude rozhodnuta bez ústního jednání pouze na základě předložených písemností.

Rozhodci se musí každým navrženým důkazem pečlivě zabývat. Nemusí, ale provést každý jednotlivý důkaz.¹²³ Podle aplikovatelné praxe obecných soudů nemusí rozhodci provádět důkaz, pokud navrhovaný důkaz nesouvisí s tvrzenou skutečností nebo pokud navrhovaný důkaz není schopen ověřit ani vyvrátit dané tvrzení, popřípadě pokud je navrhovaný důkaz nadbytečný. Provedené důkazy pak rozhodci hodnotí podle své úvahy v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů.

Procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud. Soud je takovému dožádání povinen vyhovět, nejde-li podle zákona o nepřípustný procesní úkon. Soud při tom učiní všechna rozhodnutí, která jsou k provedení dožádání potřebná. Věcně a místně příslušným soudem k provedení dožádaného úkonu je okresní soud, v jehož obvodu má být požadovaný úkon proveden. Má-li být požadovaný úkon proveden v cizině, je místně a věcně příslušný okresní soud, v jehož obvodu je místo, kde se rozhodčí řízení koná. Institut dožádání umožňuje rozhodcům požádat obecný soud o asistenci v případě, kdy není v jejich moci provést daný úkon (např. „donucení“ svědka, který se dobrovolně nedostavil k jednání před rozhodci, aby svou výpověď učinil před soudem).

¹²¹ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 110

¹²² Viz např. usnesení NS ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4320/2011

¹²³ Pokud rozhodci některý důkaz neprovedou, je potřeba, aby o tom dali stranám vědět, a aby takový postup dostatečně odůvodnili.

Pokud je dožádaným úkonem dokazování (např. výslech), provede jej (obecný) soud při jednání, přičemž strany u toho budou moci být přítomny. Důležité je zde podotknout, že pro provedení dožádaného úkonu není soudu stanovena lhůta. Soud poté výsledky dokazování sdělí rozhodcům, kteří jsou pak takové výsledky povinni sdělit stranám. K výsledkům dokazování se poté budou strany vyjadřovat v řízení před rozhodci.

S otázkou dokazování souvisí i institut zajištění důkazu.¹²⁴ I přes to, že ZRŘ tento institut neupravuje, jsou rozhodci oprávněni pokusit se o zajištění důkazu, je-li zde obava, že později důkaz nebude možné provést vůbec anebo s velkými obtížemi. Vzhledem k tomu, že rozhodci nedisponují donucovací pravomocí, musel by se ten, jehož by se zajištění důkazu týkalo, takovému zajištění dobrovolně podrobit. Pokud by se důkaz na bázi dobrovolnosti nepodařilo zajistit, mohli by rozhodci požádat soud, aby důkaz zajistil, protože se jedná o úkon, který nemohou sami provést.

Náklady řízení, které vznikly (obecnému) soudu provedením dožádaných procesních úkonů, hradí soudu rozhodci (popřípadě stálý rozhodčí soud). Tyto náklady jsou považovány za náklady rozhodčího řízení a ponese je tak strana, která v řízení neměla úspěch.

5.5 Předběžná opatření v rozhodčím řízení

Ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud (obecný) na návrh kterékoliv ze stran nařídit předběžné opatření. Předběžné opatření je institut, který slouží k tomu, aby se v rychlosti prozatímně upravily poměry účastníků nebo se zabránilo ohrožení budoucího výkonu rozhodnutí.¹²⁵

Místně příslušným soudem k rozhodnutí o předběžném opatření je soud, v jehož obvodu probíhá rozhodčí řízení. Pokud by se podával návrh na nařízení předběžného opatření před zahájením rozhodčího řízení (před podáním žaloby rozhodcům) je místně příslušný soud, v jehož obvodu by rozhodčí řízení probíhalo, pokud by žaloba byla

¹²⁴ Viz § 78 OSŘ

¹²⁵ Viz § 74 OSŘ

podána. Věcně příslušným soudem pak je takový soud, který by ve věci rozhodoval, pokud by nebylo rozhodčí smlouvy.

Oproti úpravě předběžného opatření v OSŘ, v rozhodčím řízení platí, že předběžné opatření lze nařídit, pouze pokud by byl ohrožen výkon rozhodčího nálezu. V rozhodčím řízení tak nelze nařídit předběžné opatření k zatímnímu upravení poměrů účastníků. V rozhodčím řízení tak lze předběžné opatření nařídit např. v situaci, kdy jedna ze stran během řízení ve velkém zatěžuje nebo zcizuje svůj majetek, který by v případě neúspěchu této strany mohl uspokojit stranu, jež ve sporu úspěch měla.¹²⁶

Soud nařídí předběžné opatření, pokud navrhovatel prokáže¹²⁷, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu. Navrhovatel také musí složit jistinu ve výši 10.000,- Kč (50.000,- Kč ve věcech vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti) a to nejpozději v den podání návrhu na nařízení předběžného opatření. Tato jistina slouží k uspokojení práva na náhradu škody nebo újmy, která by mohla vzniknout v souvislosti s nedůvodným nařízením předběžného opatření. V ostatních případech soud jistinu vrací navrhovateli.

O podaném návrhu na nařízení předběžného opatření je předseda senátu (obecného soudu) povinen rozhodnout bezodkladně a o předběžném opatření je rozhodováno bez slyšení stran. Předběžné opatření je poté vydáváno formou usnesení a musí být vždy odůvodněno¹²⁸. V usnesení je obvykle uložen zákaz určitého jednání. Proti takovému usnesení je přípustné odvolání, které ale nemá suspenzivní (odkladný) účinek.

Předběžné opatření zaniká, jestliže navrhovatel nepodal ve stanovené lhůtě návrh na zahájení řízení, dále pokud nebylo návrhu ve věci samé vyhověno, dále jestliže bylo návrhu ve věci samé vyhověno a uplynulo 15 dní od vykonatelnosti rozhodnutí o věci, a dále pokud uplynula doba, po kterou mělo předběžné opatření trvat. Předseda senátu

¹²⁶ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 123

¹²⁷ Důkazní břemeno tedy nese navrhovatel.

¹²⁸ Viz náleží ÚS ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 346/09

předběžné opatření zruší, pokud pominou důvody, pro které bylo nařízeno, nebo pokud návrhovač nesloží doplatek jistiny.

6 Rozhodnutí v rozhodčím řízení

Na závěr rozhodčího řízení vydávají rozhodci rozhodnutí, kterým se rozhodčí řízení končí. Může se jednat o dva druhy rozhodnutí, a to o rozhodčí nález, a v případech, kdy se nevydává rozhodčí nález, o usnesení. V případě, že rozhodci rozhodují o věci, kterou se řízení nekončí, tak rozhodují usnesením. V rozhodčím řízení je také možné uzavřít smír. Ten je pak většinou uzavřen ve formě rozhodčího nálezu, kterým se rozhodčí řízení končí.

6.1 Forma a náležitosti

6.1.1 Rozhodčí nález

Jeden ze způsobů skončení rozhodčího řízení je právní mocí rozhodčího nálezu. Rozhodčí nález se vydává v případech, kdy rozhodci rozhodují o věci samé. Jedná se tak o obdobu rozsudku v občanském soudním řízení.

Rozhodčí nález je v naprosté většině konečným rozhodnutím, což znamená, že se jím rozhoduje o všech uplatněných nárocích. Rozhodci ale mohou vydat i rozhodčí nález, který není konečný. Jedná se o mezitímní a částečné rozhodčí nálezy. Mezitímní rozhodčí nález se vydává v případech, kdy je potřeba nejdříve zjistit, zda je uplatněný nárok opodstatněný a rozhoduje se jím pouze o základu věci. Základem věci se rozumí všechny posuzované otázky, krom konkrétní výše nároku, která tak jako jediná zůstane pro další fázi řízení. Částečný rozhodčí nález se vydává v případech, kdy se rozhoduje pouze o části projednávaného sporu (např. pouze o jednom z nároků žalobce). Částečných rozhodčích nálezů, tak může být v jednom rozhodčím řízení vydáno několik a v části, která byla takovým částečným rozhodčím nálezem rozhodnuta, půjde o rozhodnutí konečné.

Dalšími typy rozhodčích nálezů jsou doplňující a přezkumný rozhodčí nález. Doplňující nález se vydává v případech, kdy se původní rozhodčí nález nevypořádal se všemi uplatněnými nároky. Přezkumný nález je pak takový nález, který se vydává v přezkumném řízení podle § 27 ZRR.

Při rozhodování se rozhodci řídí hmotným právem rozhodným pro spor. Tím se rozumí právo, na kterém se strany dohodly v rozhodčí smlouvě. Pokud byli rozhodci stranami výslovně pověřeni, mohou spor rozhodovat i podle zásad spravedlnosti (tzv. rozhodování *ex aequo et bono*). V takovém případě se mohou rozhodci odchýlit, jak od dispozitivních, tak i kogentních ustanovení právních předpisů. Takový postup, ale musí být vždy náležitě odůvodněn a musí být zachován veřejný pořádek. Tento postup se častěji používá v mezinárodních sporech, kdy slouží k překlenutí rozdílů mezi jednotlivými právními řády. I rozhodování podle zásad spravedlnosti by mělo být předvídatelné a spravedlivé, nikoli svévolné.

Rozhodčí nález musí obsahovat určitý výrok, odůvodnění a rozhodnutí o nákladech řízení¹²⁹. S přihlédnutím k formálním požadavkům by měl rozhodčí nález obsahovat ještě označení rozhodců vydávajících rozhodčí nález, označení stran a dalších účastníků a datum a místo vydání rozhodčího nálezu.

Odůvodnění rozhodčího nálezu je jednou z povinných náležitostí takového nálezu. Strany se ale mohou dohodnout, že na odůvodnění netrvají. Odůvodnění by mělo obsahovat otázku posouzení pravomoci rozhodců k projednání a rozhodnutí sporu, a dále přiměřeně náležitosti stanovené § 157 odst. 2 OSŘ pro odůvodnění rozsudku. Mezi ty patří např. zhodnocení vyjádření stran; které důkazy považovali rozhodci za prokázané; jaké závěry rozhodce z provedených důkazů vyvodil apod.

Rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců, vyhotoven písemně a alespoň většinou rozhodců podepsán. Výrok obsažený v rozhodčím nálezu musí být určitý. Ne vždy každý rozhodce souhlasí se závěry, které učinil rozhodčí senát, a proto ZRŘ nepožaduje, aby byl rozhodčí nález usnesen a podepsán všemi rozhodci. Postačí většina. Rozhodce s odlišným názorem jej může vyjádřit v tzv. *dissenting opinion*. ZRŘ dále stanovuje, že rozhodčí nález musí být vyhotoven písemně. To ale neznamená, že by musel být vyhotoven v listinné formě. Postačí i forma elektronická (podpisy na takovém rozhodčím nálezu pak musí splňovat podmínky pro elektronický podpis založený na

¹²⁹ Pokud není jiná dohoda, platí, že je soudem přiznána náhrada nákladů řízení té straně, která měla ve věci plný úspěch.

kvalifikovaném certifikátu vydaném poskytovatelem certifikačních služeb¹³⁰). Podmínka pro to, aby byl rozhodčí nález dostatečně určitý, je splněna za předpokladu, že jsou přesně označeni povinný a oprávněný, že je uvedeno konkrétní rozhodnutí o projednávané věci (tj. např. konkrétní vymezení ukládané povinnosti nebo přesné určení právního vztahu), a že je přesně určena lhůta pro splnění ukládané povinnosti.

Chyby v psaní nebo v počtech a jiné zřejmé nesprávnosti, které se vyskytnou v rozhodčím nálezu, opraví rozhodci (stálý rozhodčí soud) kdykoliv na žádost kterékoliv ze stran. Taková oprava musí být usnesena, podepsána a doručena jako rozhodčí nález. Jinými zřejmými nesprávnostmi se rozumí přehlednutí čili neúmyslné jednání, kdy určitá část rozhodnutí by byla v logickém či formálním rozporu s částmi ostatními nebo písemně zachyceným průběhem řízení.¹³¹ Odborná veřejnost se shoduje na tom, že rozhodci mohou takové chyby odstranit i bez návrhu.¹³² Chyby v odůvodnění rozhodčího nálezu není potřeba vždy opravovat, protože nezavazují k povinnostem. Pokud se ale chyba vyskytne ve výroku rozhodčího nálezu, měla by strana opravu navrhnout vždy. Stejně tak, pokud je taková chyba rozhodcům zřejmá, měli by ji opravit i bez návrhu. O opravě zřejmých chyb rozhodují rozhodci usnesením, které se stane nedílnou součástí rozhodčího nálezu.

Rozhodčí nález opatřený doložkou právní moci je exekucním titulem, který jsou exekuční soudy povinny respektovat a který se v řízení o nařízení výkonu nepřezkoumává.¹³³

Konečné rozhodčí nálezy, které jsou v právní moci, musejí stálé rozhodčí soudy, spolu se všemi listinami prokazující průběh řízení, uchovávat, a to po dobu 20 let. Rozhodci, kteří vystupují v ad hoc rozhodčích řízeních naopak musejí rozhodčí nálezy, které jsou v právní moci, spolu se všemi listinami prokazující průběh řízení, odevzdat do 30 dnů do úschovy okresnímu soudu, v jehož obvodu se rozhodčí řízení konalo. Okresní

¹³⁰ Viz rozsudek NS ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007

¹³¹ ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 273

¹³² Tuto možnost pak výslovně umožňuje např. Řád RS ve svém § 42 odst. 2

¹³³ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 141

soudy pak listiny uschovávají po dobu 10 let.¹³⁴ Strany pak mohou do takto uschovaných rozhodčích nálezů nahlížet a pořizovat si opisy. Povinnost uschovávat rozhodčí nálezy spolu s listinami prokazující průběh řízení je nezbytná především, pokud má být naplněn smysl navazujících řízení, jako např. řízení o zrušení rozhodčího nálezu.

6.1.2 Usnesení

Usnesení se v rozhodčím řízení vyskytují ve dvou situacích. První jsou usnesení, kterými se upravuje řízení (např. usnesení o postupu v řízení, usnesení o přípustnosti důkazu). Druhou situací je vydávání usnesení, kterými se rozhodčí řízení končí. Rozhodčí řízení pak končí ve chvíli, kdy je takové usnesení doručeno, v případech, kdy se nevydává rozhodčí nález (např. při zpětvzetí žaloby, při neuhrazení poplatku za rozhodčí řízení, při uzavření smíru mezi stranami). Takové usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález.

ZRŘ neupravuje specifické požadavky na podobu usnesení a tak lze konstatovat, že formální a obsahové náležitosti budou obdobné jako u rozhodčího nálezu.¹³⁵ To znamená vydání usnesení v písemné formě a dále označení rozhodců vydávajících usnesení, označení stran a dalších účastníků a datum a místo vydání usnesení. Usnesení ale není na rozdíl od rozhodčího nálezu exekučním titulem

6.1.3 Smír

I v rámci rozhodčího řízení mohou strany mezi sebou o předmětu sporu uzavřít smír. Tato možnost vyplývá z povahy rozhodčího řízení, jako řízení sporného. ZRŘ dokonce považuje smír za nejvhodnější způsob skončení sporu, když upravuje, že rozhodci během řízení působí na strany, aby se dohodly na smírném vyřešení sporu. Rozhodci na strany působí podle svého nejlepšího uvážení, ale nesmí dojít k narušení rovného postavení stran. Významným institutem, kterým mohou rozhodci působit na strany, aby se dohodly na smírném vyřešení sporu, je institut poučovací povinnosti dle § 118a OSŘ. Za situace, kdy strany budou vědět, jaké jsou jejich šance na úspěch, bude

¹³⁴ Viz skartační řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

¹³⁵ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 129

větší pravděpodobnost uzavření smíru. Smír je také nejlepší možností, jak dosáhnout výsledku řízení, který je přijatelný pro obě strany, protože rozhodnutí v podobě rozhodčího nálezu nutně znamená vítězství pouze jedné ze stran.

Smír je možné uzavřít, jako prostou dohodu stran o celém předmětu sporu, kdy pak jedna ze stran vezme žalobu zpět a podá rozhodcům návrh na zastavení řízení. Stejně tak lze uzavřít smír pouze o části sporu a v této části pak částečně vzít žalobu zpět. Na žádost lze smír uzavřít i ve formě rozhodčího nálezu. Forma a účinky takového rozhodčího nálezu pak jsou stejné jako u nálezu vydaného bez smírné dohody stran. To, že strany uzavřely smír, ale neznamená, že by rozhodci nemuseli danou věc projednat. Projednání bude ale značně zjednodušené a většinou se omezí na otázku, zda smírná dohoda stran neodporuje kogentním ustanovením práva rozhodného pro daný spor. Pokud strany uzavřou smír, který není vtělen do rozhodčího nálezu, nebude takový smír exekucním titulem.

Smír je možné uzavřít kdykoliv před zahájením řízení, během rozhodčího řízení a lze se setkat i s případy, kdy byl smír uzavřen po právní moci rozhodčího nálezu.

6.2 Právní moc a vykonatelnost

ZRŘ řeší otázku právní moci a vykonatelnosti pouze v souvislosti s rozhodčím nálezem. Rozhodčí nález nabývá dnem doručení účinků pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný. To ovšem pouze za předpokladu, že nebyla sjednána možnost přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci (nebo pokud uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání jinými rozhodci). Po doručení je ještě potřeba rozhodčí nález opatřit doložkou o právní moci. I pokud by nebyl rozhodčí nález opatřen doložkou právní moci, nemělo by to vliv na jeho samotnou právní moc či vykonatelnost. Právní moc a vykonatelnost totiž nastávají automaticky po doručení rozhodčího nálezu a doložka právní moci tak není předpokladem právní moci rozhodčího nálezu, ale povinností rozhodců, která slouží pro jednodušší a rychlejší postup při následném výkonu rozhodnutí.

Pro otázku právní moci je významný okamžik doručení písemného vyhotovení rozhodčího nálezu. Doručit konečný rozhodčí nález je možné několika způsoby, např.

osobně při vyhlášení nebo prostřednictvím provozovatelů poštovních služeb. Vzhledem k tomu, že rozhodčí řízení končí až právní mocí rozhodčího nálezu, nic nebrání stranám, aby si otázku doručování rozhodčího nálezu upravily dle své vůle v dohodě o postupu v řízení podle § 19 odst. 1 ZRŘ (tzn. například doručení na emailovou adresu).¹³⁶

Pravomocný rozhodčí nález má účinky pravomocného soudního rozhodnutí, např. zakládá překážku *res iudicata*¹³⁷ (překážka věci rozsouzené), a je soudně vykonatelný. Rozhodnutí dané rozhodčím nálezem je tedy závazné a nezměnitelné. Pravomocný rozhodčí nález současně je exekučním titulem, pro případ dobrovolného nesplnění povinnosti. Právní moc ani vykonatelnost rozhodčího nálezu není dotčena ani žalobou na zrušení rozhodčího nálezu. Obecný soud, ale může nařídít odklad výkonu rozhodčího nálezu v případě, že z návrhu na zrušení lze usuzovat, že je důvodný, nebo pokud by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma.

6.3 Přezkum rozhodčího nálezu

Rozhodčí řízení je ve své klasické podobě jednoinstanční. Stranám ale nic nebrání v tom, aby se v rozhodčí smlouvě dohodly, že rozhodčí nález může být k žádosti některé ze stran (nebo obou) přezkoumán jinými rozhodci. Takovou dohodou se ale strany připraví o některé z výhod vlastní rozhodčímu řízení, a to o jeho rychlost, efektivnost a hospodárnost.

Přezkum rozhodčího nálezu podle § 27 ZRŘ je jediným opravným prostředkem možným v rozhodčím řízení (institut zrušení rozhodčího nálezu nelze považovat za řádný ani mimořádný opravný prostředek). Důležité je dále zmínit, že přezkoumat rozhodčí nález jsou oprávněni pouze jiní rozhodci, tzn. rozhodci, kteří se zatím nezúčastnili projednávání daného sporu. Počet rozhodců, kteří se budou podílet na přezkumu rozhodčího nálezu, není v ZRŘ určen, a proto bude vždy záležet na dohodě stran obsažené v rozhodčí smlouvě. Strany si dále mohou v rozhodčí smlouvě určit i povahu přezkumného řízení (klasicky se jedná o meritorní přezkum). Především by strany měly vždy určit, zda bude v přezkumném řízení možné tvrdit nové skutečnosti a předkládat

¹³⁶ Viz např. usnesení NS ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3678/2013

¹³⁷ Viz např. usnesení NS ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2254/2011

nové důkazy, zda bude nařízeno ústní jednání a zda bude rozhodčí nález přezkoumáván pouze po právní nebo i skutkové stránce.

Pokud není možnost přezkumu rozhodčího nálezu v rozhodčí smlouvě blíže upravena (krom toho, že je taková možnost zakotvena) platí, že žádost o přezkoumání musí být zaslána druhé straně do 30 dnů ode dne, kdy byl straně žádající o přezkoumání doručen rozhodčí nález. Žádost o přezkoumání má odkladný (suspenzivní) účinek. Žádost o přezkoumání je vhodné zaslat také původním rozhodcům, aby byli tito rozhodci uvědoměni o nutnosti předat spisovou dokumentaci a o skutečnosti, že na rozhodčím nálezu nelze vyznačit doložku právní moci ani jej předat archivujícímu soudu.

Přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a použijí se na něj ustanovení ZRR. Na základě přezkumného řízení může být původní rozhodčí nález potvrzen, změněn, ale také může být zrušen pro nedostatek procesních podmínek řízení. Samotným výsledkem přezkumného řízení pak je přezkumný rozhodčí nález, popřípadě usnesení, kterým se (přezkumné) rozhodčí řízení končí.

Stranám nic nebrání ani v tom, aby si sjednaly možnost přezkumu rozhodčího nálezu vydaného v rámci přezkumného řízení (přezkumného rozhodčího nálezu). Tento postup ale není moc obvyklý a v praxi se prakticky nevyskytuje.

7 Zrušení rozhodčího nálezu

Jak už jsme v předchozích kapitolách této práce zmínili, stát nenechává rozhodčí řízení zcela mimo soustavu svých kontrolních mechanismů. Pokud by tak bylo, mohla by případná nezákonnost či svévole v postupu rozhodců vést až k porušení základních ústavních práv na poskytnutí soudní ochrany. Proto stát nechal v pravomoci soudů jeden z důležitých institutů, a to institut zrušení rozhodčího nálezu. Tento institut je výrazem kontrolní funkce soudů a soudy tak zrušením rozhodčího nálezu vykonávají kontrolní pravomoc a ne pravomoc přezkumnou. To znamená, že soudy pouze kontrolují, zda byly dodrženy základní zákonné předpoklady vedení rozhodčího řízení a už se nesoustředí na přezkum rozhodčího nálezu z věcného hlediska.

Za zmínku stojí i to, že řízení o zrušení rozhodčího nálezu je v České republice víceinstanční a může se tak značně protáhnout. Proti rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu, tak je přípustné využít všechny opravné prostředky, které procesní právo nabízí, např. odvolání a dovolání. Jiné země, jako např. Rakousko nebo Švýcarsko, šly odlišnou cestou a řízení o zrušení rozhodčího nálezu je zásadně jednoinstanční.

V této kapitole se podíváme na podmínky, za jakých se podává návrh na zrušení rozhodčího nálezu, na důvody pro které je možné rozhodčí nálezu zrušit, a nakonec objasníme, jaký je postup po zrušení rozhodčího nálezu.

7.1 Návrh na zrušení rozhodčího nálezu

Návrh na zrušení rozhodčího nálezu se podává do 3 měsíců od doručení rozhodčího nálezu té straně, která se domáhá takového zrušení. Tato lhůta se ale vztahuje pouze na samotné podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. To znamená, že pokud je návrh podán včas, je možné i po uplynutí 3 měsíční lhůty uvádět nové skutečnosti, důkazy a důvody, pro které by měl být rozhodčí nálezu zrušen.¹³⁸ Nic straně nebrání, aby v případě, kdy jí např. nebude doručen rozhodčí nálezu, podala návrh na zrušení rozhodčího nálezu i předtím, než nastanou skutečnosti mající za následek zahájení běhu 3 měsíční lhůty.¹³⁹ Návrh na zrušení rozhodčího nálezu se může podat jakémukoliv soudu v České

¹³⁸ Viz např. rozsudek NS ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2807/2012

¹³⁹ Viz např. rozsudek NS ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2748/2013

republiky.¹⁴⁰ Věcně příslušným soudem k řízení o zrušení rozhodčího nálezu v prvním stupni pak je, v souladu s § 41 ZRŘ, soud, který by rozhodoval, pokud by nebylo rozhodčí smlouvy a místně příslušným soudem je, v souladu s § 43 ZRŘ, soud, v jehož obvodu se rozhodčí řízení konalo.

Samotné podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu nemá vliv na jeho vykonatelnost. Na žádost povinného z rozhodčího nálezu je ale možné vykonatelnost odložit, a to pokud by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma¹⁴¹ nebo jestliže je z návrhu na zrušení možné usuzovat, že je důvodný. I pokud by byla vykonatelnost odložena, nemění to nic na tom, že rozhodčí nález zůstává do případného zrušení, listinou s účinky pravomocného soudního rozhodnutí.

Je nutné podotknout, že soud vždy zamítne návrh na zrušení rozhodčího nálezu, pokud se opírá o důvod, že je rozhodčí smlouvy neplatná, byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje¹⁴² nebo o důvod, že se ve věci zúčastnil rozhodce, který nebyl povolán k rozhodování anebo neměl vůbec způsobilost být rozhodcem¹⁴³, pokud taková strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila takový důvod, ač mohla, v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé. Účelem tohoto ustanovení je zabránit situacím, kdy se ruší rozhodčí nálezy vydané v řízeních, kde strana nenapadala některé ze základních podmínek řízení, tj. přistupovala k řízení nezodpovědně. Každá strana by totiž měla pečlivě dbát o svá práva a neučiní-li tak, měla by nést následky, např. v podobě nemožnosti zrušit rozhodčí nález z důvodů, které mohla uplatnit dříve. Pro postup podle tohoto ustanovení není významné, jak rozhodci posoudili danou námitku, ale zda byla námitka vůbec vznesena a zda byla vznesena včas.

Formulace: než začala jednat ve věci samé, nebyla zvolena zcela vhodně a praxe se shoduje na tom, že by měla být vykládána stejně jako § 15 odst. 2 ZRŘ, kde je uvedeno:

¹⁴⁰ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 186

¹⁴¹ Při posuzování zda je újma závažná, je nutné přihlídnout k povaze povinnosti uložených rozhodčím nálezem ve spojení s poměry stran a dopady ukládané povinnosti.

¹⁴² Viz § 31 písm. b) ZRŘ

¹⁴³ Viz § 31 písm. c) ZRŘ

nejpozději při prvním úkonu v řízení. Případnou námitku tedy stačí vznést současně s prvním jednáním ve věci samé a nemusí tak být vznesena před zahájením jednání.

V případě, kdy se strana dozví o skutečnosti opodstatňující podání námitky až poté, co se vyjádřila ve věci samé, je nutné, aby takovou námitku strana uplatnila okamžitě poté, co se o ní dozví.¹⁴⁴ V opačném případě by se strana zbavila možnosti takovou námitku použít v řízení o zrušení rozhodčího nálezu (resp. soud by takový návrh na zrušení rozhodčího nálezu, opírající se o námitky, které bylo možné (a nutné) uplatnit dříve, zamítl).

7.2 Důvody zrušení rozhodčího nálezu

Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu jsou taxativně vymezeny v § 31 ZRŘ. Toto ustanovení je zároveň kogentní a proto nelze, a to ani dohodou stran, rozšířit či zúžit důvody zrušení rozhodčího nálezu. Rozhodčí nález tedy lze zrušit pouze z nějakého z dále uvedených důvodů. Těmito důvody jsou:

Rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu. Tento případ tedy dopadá na situace, kdy existuje nedostatek arbitrability sporu (k otázce arbitrability blíže viz kapitola 2).

Rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, byla zrušena, nebo se na dohodnutou věc nevztahuje. Formulace „z jiných důvodů neplatná“ se vztahuje k předchozímu zrušovacímu důvodu a znamená: neplatná z jiných důvodů než nedostatku arbitrability. Pro to, aby byl tento zrušovací důvod způsobilý přivodit zrušení rozhodčího nálezu, je nutné, aby strana uplatnila takovou námitku, než začala jednat ve věci samé (nejpozději při prvním úkonu v řízení).

Ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem. Tento zrušovací důvod se typicky uplatní na situace, kdy např. rozhodoval jiný rozhodce, než ten, na kterém se strany shodly nebo rozhodce, který nevyslovil písemně souhlas

¹⁴⁴ OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 227

s výkonem funkce. Pro to, aby byl také tento zrušovací důvod způsobilý přivodit zrušení rozhodčího nálezu, je nutné, aby strana uplatnila takovou námitku, než začala jednat ve věci samé (nejpozději při prvním úkonu v řízení).

Rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců. Zde je důležité slovo většinou. Zrušovacím důvodem tedy není, pokud např. jeden z rozhodců hlasoval proti takovému rozhodčímu nálezu (dissenting opinion) nebo pokud takový rozhodce rozhodčí nález nepodepsal.

Straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat. Tento zrušovací důvod je tím nejčastěji tvrzeným zrušovacím důvodem.¹⁴⁵ Jeho podstatou je především ochrana základních procesních práv a zásady rovnosti jednotlivých stran. Často se tak bude jednat o případy, kdy byla jedna ze stran nedůvodně zvýhodněna oproti druhé straně. Důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu podle tohoto důvodu je i překvapivost rozhodčího nálezu. O tu se jedná v případě, kdy strana nedostala možnost skutkově a právně argumentovat k úvahám, kterými se řídil ten, kdo rozhodčí nález vydal (tzn., že rozhodce nesplnil svou povinnost k aplikaci poučovací povinnosti dle § 118a OSŘ).¹⁴⁶

Rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému. Plněním, které nebylo oprávněným žádáno, se rozumí např. situace, kdy bylo přisouzeno vyšší plnění, než bylo žádáno.

Zjistí se, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení. Důvody, pro které lze žádat o obnovu řízení jsou případy, kdy se objevily skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které strana bez své viny nemohla použít v původním řízení nebo případy, kdy lze nově provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení.¹⁴⁷ I zrušení rozhodčího nálezu podle tohoto důvodu je ale nutné navrhnout ve lhůtě 3 měsíců od doručení rozhodčího nálezu. Jedná se tedy o

¹⁴⁵ MENŠÍKOVÁ, S.: Žaloba na zrušení rozhodčího nálezu s akcentem na zrušení z důvodu neposkytnutí možnosti projednat věc před rozhodci. Publikováno na stránkách www.epravo.cz dne 22. 6. 2016

¹⁴⁶ Viz rozsudek NS ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2750/2009

¹⁴⁷ Viz § 228 odst. 1 písm. a) a b) OSŘ

přísnější úpravu než tu, kterou obsahuje OSŘ, kde je možné o obnovu řízení žádat až do uplynutí 3 let od právní moci napadeného rozhodnutí.

7.3 Postup po zrušení rozhodčího nálezů

Zruší-li soud rozhodčí nález, může nastat jedna ze dvou situací. Buď danou věc po zrušení projedná obecný soud anebo se věc znovu projedná v rozhodčím řízení. K tomu je důležité uvést, že zrušení rozhodčího nálezů neznamená jeho automatické nové projednání. K tomu, aby byla věc znovu projednána, je potřeba, aby některá ze stran toto nové projednání navrhla.

Pokud soud zruší rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a) nebo b), tj. pokud byl rozhodčí nález vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu; nebo pokud je rozhodčí smlouva z jiných důvodů neplatná, byla zrušena, nebo se na dohodnutou věc nevztahuje, pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku o zrušení rozhodčího nálezů v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne. Takovou věc již nelze projednat v rozhodčím řízení. Aby zůstaly zachovány účinky podané rozhodčí žaloby, je potřeba (v souladu s § 16 odst. 2 ZRŘ), aby strana podala návrh na pokračování řízení před obecným soudem do 30 dnů ode dne, kdy rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezů nabylo právní moci.

Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. c) až g), tj. pokud se ve věci zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem; nebo pokud nebyl rozhodčí nález usnesen většinou rozhodců; nebo pokud nebyla straně poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat; nebo pokud rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému; nebo pokud se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení, pokračuje se k návrhu některé ze stran v rozhodčím řízení na základě rozhodčí smlouvy. Rozhodci, kteří by po zrušení věc znovu projednávali v rozhodčím řízení, budou jmenováni způsobem původně určeným v rozhodčí smlouvě, popřípadě postupem podle ZRŘ. Pokud by byl rozhodčí nález zrušen z důvodu, že se ve věci zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k

rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem, bude takový rozhodce z opětovného projednávání vyloučen (pokud se strany nedohodnou, že takový rozhodce se může zúčastnit opětovného projednání). Jinak nic nebrání tomu, aby se projednání věci zúčastnili titíž rozhodci, co rozhodovali už v předcházejícím rozhodčím řízení.

8 Výkon rozhodčího nálezu

Pokud nedojde k dobrovolnému splnění povinností uložených rozhodčím nálezem, je potřeba, aby nastoupil nucený výkon rozhodčího nálezu. Výkon rozhodčího nálezu je jednou z dalších oblastí, kde stát poskytuje rozhodčímu řízení pomocnou funkci.

Tato kapitola se zabývá několika situacemi, a to výkonem tuzemského rozhodčího nálezu v ČR a výkonem cizích rozhodčích nálezů v ČR a českých rozhodčích nálezů v zahraničí.

8.1 Výkon tuzemského rozhodčího nálezu v České republice

Jak už bylo uvedeno v předchozích kapitolách, doručený rozhodčí nález má účinky pravomocného a vykonatelného soudního rozhodnutí. Takový rozhodčí nález tedy je exekucním titulem.¹⁴⁸ Na základě takového rozhodčího nálezu tedy lze podat návrh na nařízení výkonu rozhodnutí soudem či podat exekuční návrh exekutorovi. Exekuce či soudní výkon rozhodnutí pak probíhá jako u jakéhokoliv jiného exekucního titulu.

Přeci jen, ale u výkonu rozhodčího nálezu existují určité výjimky. Tou nejdůležitější je, že u rozhodčího nálezu je zkoumána jeho vykonatelnost a to proto, že rozhodčí nález není opatřován doložkou vykonatelnosti.¹⁴⁹ Podle tohoto rozhodnutí se zkoumá především, zda byl rozhodčí nález vydán orgánem, který k tomu měl pravomoc, zda je vykonatelný po stránce formální a materiální, zda jsou oprávněný a povinný věcně legitimováni, zda je výkon navrhován v takovém rozsahu, který stačí k uspokojení oprávněného, a zda vymáhané právo není prekludováno. Exekuční soud, ale není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost exekucního titulu.

8.2 Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů v České republice a tuzemských rozhodčích nálezů v zahraničí

Rozhodčí nálezy, které byly vydány v cizím státě, jsou v ČR uznávány a vykonávány jako české rozhodčí nálezy za podmínky vzájemnosti (tzn., že cizí rozhodčí nálezy jsou v ČR vykonány, pokud by české rozhodčí nálezy byly vykonány v daném

¹⁴⁸ Viz § 40 odst. 1 písm. c) EŘ

¹⁴⁹ Viz např. usnesení NS ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012

cizím státě). Tato podmínka je splněna i za předpokladu, že cizí stát všeobecně prohlašuje cizí rozhodčí nálezy za vykonatelné za podmínky vzájemnosti.¹⁵⁰

Uznání cizího rozhodčího nálezu nemá žádnou formální povahu (české právo vyznává princip volného pohybu cizích rozhodčích nálezů). Český soud nevydává žádné zvláštní rozhodnutí a cizí rozhodčí nález uzná tím, že k němu přihlédne, jako by šlo o český rozhodčí nález (za podmínky vzájemnosti a bezvadnosti).¹⁵¹ Naopak výkon cizího rozhodčího nálezu musí být českým soudem nařízen zvláštním rozhodnutím, které navíc musí být odůvodněno.

V určitých případech, ale může dojít k odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu. Důvody pro které může dojít k odepření uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu jsou uvedeny v § 121 ZMPS. Jedná se o odepření z důvodů, že rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný; že byl rozhodčí nález zrušen ve státě, v němž byl vydán nebo podle jehož právního řádu byl vydán; že je rozhodčí nález stížen vadou, která je důvodem pro zrušení českého rozhodčího nálezu soudem; nebo že odporuje veřejnému pořádku.

Pro otázku uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů jsou velmi důležité mezinárodní smlouvy. Ať ty dvoustranné, které upravují podmínky uznání a výkonu pouze mezi dvěma státy, tak ty mnohostranné. Nejvýznačnější úmluvou je tzv. Newyorská úmluva. Signatáři této úmluvy se zavázali, že budou uznávat platnost rozhodčích smluv a uznávat a vykonávat rozhodčí nálezy vydaných či uzavřených podle národního práva ostatních signatářských zemí, na svém území. Strana, která pak žádá o uznání a výkon rozhodčího nálezu v zemi, která je signatářem Newyorské úmluvy, musí ke své žádosti přiložit prvopis rozhodčí smlouvy a rozhodčího nálezu (popřípadě jejich ověřené kopie) s ověřeným překladem do úředního jazyka státu uznání nebo výkonu. I signatáři Newyorské úmluvy mohou odepřít uzнат či vykonat rozhodčí nález jiného signatáře Newyorské úmluvy. Důvody, pro které se tak může stát, jsou uvedeny v čl. V. odst. 1 Newyorské úmluvy. Jedná se například o nezpůsobilost stran k uzavření rozhodčí

¹⁵⁰ Viz § 120 ZMPS

¹⁵¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací, 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 591

smlouvy, nebo pokud by výkon takového rozhodčího nálezů odporoval veřejnému pořádku států uznání.

Uznání a výkon českého rozhodčího nálezů v zahraničí se řídí obdobnými pravidly. Pokud je stát, kde žádáme o uznání a výkon signatářem některé z mezinárodních smluv, postupuje se postupem podle dané mezinárodní smlouvy. Pokud mezi Českou republikou a státem kde se žádá o uznání a výkon rozhodčího nálezů neexistuje mezinárodní smlouva, která by tuto problematiku řešila, bude se postupovat postupem předvídaným národním právem daného států, kde se žádá o uznání a výkon rozhodčího nálezů.

9 Zvláštnosti rozhodčího řízení před rozhodčí komisí spolku

Zvláštním druhem rozhodčího řízení je řízení před rozhodčí komisí spolku. Tento druh rozhodčího řízení má svou speciální úpravu v §§ 40e – 40k ZRŘ. Podle těchto ustanovení se postupuje v případě sporů týkajících se spolkové samosprávy podle občanského zákoníku. Rozhodčí komise není povinně zřizovaný orgán spolku. Pokud je ale taková komise ve stanovách spolku ustavena, řízení před ní se bude řídit podle ustanovení ZRŘ. Rozhodčí komise spolku, ale není stálým rozhodčím soudem podle § 13 ZRŘ.

Rozhodčí komise spolku řeší minimálně (tj. pokud stanovy spolku nepřiznají rozhodčí komisí větší pravomoci) spory mezi členem a spolkem o placení členských příspěvků a přezkoumává rozhodnutí o vyloučení člena ze spolku.

Základní zvláštností pro rozhodčí řízení před komisí spolku je to, že pro příslušnost takové komise není potřeba uzavírat rozhodčí smlouvu. Stranami sporu před rozhodčí komisí tak mohou být členové spolku (nebo spolek), pokud mezi nimi existuje sporná záležitost náležející do spolkové samosprávy a pokud taková sporná záležitost spadá do působnosti rozhodčí komise podle stanov spolku.¹⁵²

Specifikem rozhodčí komise spolku jsou i její rozhodci. Ti jsou voleni členskou schůzí nebo shromážděním členů spolku. Předpokladem pro výkon funkce člena rozhodčí komise spolku je pouze bezúhonnost, zletilost a plná svéprávnost. Navíc člen rozhodčí komise nemůže být členem statutárního orgánu nebo kontrolní komise spolku.

Minimální počet členů rozhodčí komise spolku je v souladu s § 266 NOZ stanoven na 3. Komise pak může projednat a rozhodnout záležitosti svých členů pouze za přítomnosti většiny svých členů. Nejméně však zase 3. Pokud klesne počet členů komise pod minimální vyžadovaný počet členů, komise takové řízení zastaví. Horní strop počtu

¹⁵² OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 261

členů rozhodčí komise není zákonem omezen.¹⁵³ Konečný počet členů rozhodčí komise spolku by ale měl být lichý.

Pokud komise nerozhodne o dané věci do 3 měsíců (popřípadě do 9 měsíců, pokud je to tak upraveno ve stanovách, vnitřním předpisu či v dohodě stran), mohou strany uplatnit své právo u obecného soudu.

Důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného rozhodčí komisí spolku je, krom obecných důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu i to, že rozhodčí komise daný spor rozhodla ve zjevném rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem.

V ostatních otázkách je řízení před rozhodčí komisí spolku stejné (nebo alespoň velice podobné), jako řízení před rozhodci.

¹⁵³ OLÍK, M.: Počet členů rozhodčí komise. Publikováno na stránkách www.bulletin-advokacie.cz dne 26. 3. 2015

Závěr

V této práci jsem se Vás pokusil seznámit s institutem rozhodčího řízení, což je řízení sui generis, které končí vydáním závazného a vykonatelného rozhodnutí. Cílem práce bylo komplexně popsat institut rozhodčího řízení a to od jeho začátku až do konečného výkonu rozhodčího nálezu.

Rozhodčí řízení je institut, který je často a hojně diskutován ve veřejném prostoru a částečným cílem této práce také bylo vyvrácení určitých mýtů, které se kolem rozhodčího řízení vyskytují. Především jsem se pokusil vyvrátit představu, že rozhodčí řízení je jakýsi nekalý způsob řešení sporů, který má za cíl potvrzení pravdy silnější strany. Při komplexním rozboru ZRŘ ve spojitosti se zásadami na kterých rozhodčí řízení stojí, je jasné, že rozhodčí řízení poskytuje stejné záruky spravedlivého procesu jako řízení soudní. Co ale může být pro některé strany nezkušené v procesních předpisech a ve způsobu vedení sporu, zastrašující, je velmi vysoká míra volnosti, kterou strany mají při sjednávání prakticky všech aspektů rozhodčího řízení.

V době psaní této práce došlo ke dvěma novelizacím ZRŘ, a to zák. č. 258/2016 Sb., a zák. č. 230/2016 Sb. Především první zmíněná novelizace měla pro rozhodčí řízení velký význam, protože tato novelizace zrušila možnost projednávat spotřebitelské spory v rozhodčím řízení. To na jedné straně znamená zúžení smluvní volnosti stran, na druhé straně, ale tímto došlo k odstranění nejčastějšího důvodu stížností veřejnosti na rozhodčí řízení (tj. „nekalých“ praktik silnějších stran vůči slabším spotřebitelům). Deklarovaný důvod této novelizace (ochrana slabší strany), ale nemůže při bližším zkoumání obstát, protože ZRŘ zakotvoval velké množství kogentních ustanovení na ochranu spotřebitele a i samotní rozhodci si dávali při řešení spotřebitelských sporů velký pozor na aplikaci norem na ochranu spotřebitele. K této novelizaci tak zřejmě došlo na politickou zakázku a bude zajímavé dále sledovat, zda se politici budou snažit institut rozhodčího řízení dále oklešťovat.

Přes uvedené, ale věřím, že rozhodčí řízení bude do budoucna hrát stále větší roli. Určitě především ve sporech s mezinárodním prvkem, ale i v ostatních sporech, kde je důležité, aby spor byl rozhodnut rychle, odborně a neveřejně, tj. např. ve sporech ohledně

nových technologií. K popularitě rozhodčího řízení může určitě přispět i rychlejší využívání nových technologií, než je tomu ve státním soudnictví, jako je např. už dnes zavedená možnost řešit spory on-line.

Seznam použitých pramenů

Literatura:

ROZEHNALOVÁ, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008.

BĚLOHLÁVEK, A. J.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008.

BOGUSZAK, J.: Právní principy. 1. vydání. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999.

OLÍK, M., MAISNER, M., POKORNÝ, R., MÁLEK, P., JANOUŠEK, M.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015.

BĚLOHLÁVEK, A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.

DOBIÁŠ, P. et al.: Současné trendy řešení sporů v rozhodčím řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

RABAN, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C. H. Beck, 2004.

MAISNER, M., TRAPL, V.: Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015.

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol.: Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015.

ŠÍNOVÁ, R., PETROV KŘIVÁČKOVÁ, J. a kol.: Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015.

KUNZ, O. a kol.: Problémy rozhodčího řízení v ČR a perspektivy jeho vývoje. Praha: Leges, 2016.

Odborné články:

PETERKOVÁ, K.: Určení a jmenování rozhodce dle zákona o rozhodčím řízení. Publikováno na stránkách www.bulletin-advokacie.cz dne 18. 5. 2015.

POPOV, S.: Osoba rozhodce. Bulletin advokacie. 2006, č. 6, s. 16-18.

MENŠÍKOVÁ, S.: Žaloba na zrušení rozhodčího nálezu s akcentem na zrušení z důvodu neposkytnutí možnosti projednat věc před rozhodci. Publikováno na stránkách www.epravo.cz dne 22. 6. 2016

OLÍK, M.: Počet členů rozhodčí komise. Publikováno na stránkách www.bulletin-advokacie.cz dne 26. 3. 2015

Judikatura:

Nález ÚS ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07

Nález ÚS ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 346/09

Usnesení ÚS ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10

Usnesení ÚS ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02

Rozsudek NS ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 33 Cdo 2748/2013

Rozsudek NS ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2542/2011

Rozsudek NS ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2807/2012

Rozsudek NS ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010

Rozsudek NS ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2750/2009

Rozsudek NS ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007

Rozsudek NS ze dne 11. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007

Rozsudek NS ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005

Rozsudek NS ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. 30 Cdo 350/2006

Usnesení NS ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3678/2013

Usnesení NS ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012

Usnesení NS ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2254/2011

Usnesení NS ze dne 23. 7. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012

Usnesení NS ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4320/2011

Usnesení NS ze dne 24. 1. 2011, sp. zn. 20 Cdo 666/2009

Usnesení NS ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008

Usnesení NS ze dne 12. 7. 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006

Usnesení NS ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006

Usnesení NS ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 32 Odo 977/2005

Usnesení NS ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 1051/2004

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2014, sp. zn. 4 Cmo 306/2013

Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ze dne 27. listopadu 1996, Nordström-Janzon a Nordström-Lehtinen proti Nizozemí, stížnost č. 28101/95

Právní předpisy:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů

Řád rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

Zvláštní dodatek Řádu rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro rozhodčí řízení on-line

Internetové zdroje:

Sazebník odměn vydaný Asociací rozhodců České republiky převzatý z:
www.arcr.cz/index.php?page=sazebnik

Název diplomové práce

Rozhodčí řízení v České republice

Shrnutí

Tématem diplomové práce je institut rozhodčího řízení v České republice. Rozhodčí řízení je institut umožňující řešení majetkových sporů před nezávislým třetím. Výsledkem rozhodčího řízení pak je vydání závazného a vynutitelného rozhodčího nálezu. Rozhodčí řízení tak je řízením sui generis, které se odlišuje jak od obecného soudního řízení, tak i od ostatních způsobů ADR. V této práci jsem se především zaměřil na komplexní rozbor zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, a to ve spojitosti se studiem odborné literatury a judikatury.

Diplomová práce je rozdělena na 9 kapitol, které jsou dále děleny do podkapitol. Diplomová práce je dále ohraničena úvodem a závěrem. První kapitola se zabývá definicí pojmu rozhodčího řízení a dále zde můžeme najít charakteristiku, výhody a nevýhody a vysvětlení teoretických koncepcí rozhodčího řízení. Druhá kapitola se zaměřuje na otázku arbitrability jednotlivých sporů. V třetí kapitole je podrobně rozebrána otázka rozhodčí smlouvy, a to včetně popsání náležitostí a rozdělení rozhodčích smluv podle jejich druhu. Čtvrtá kapitola se zabývá osobností rozhodce, požadavky na výkon funkce rozhodce, procesem jejich určení/jmenování a i případným vyloučením rozhodce z projednávání věci.

Pátá kapitola se zaměřuje na samotné rozhodčí řízení a v této kapitole se snažím komplexně popsat průběh rozhodčího řízení od jeho zahájení až do vydání konečného rozhodnutí. V této kapitole tak je mimo jiné pojednáno o pravidlech rozhodčího řízení, ale najdeme zde např. i rozebranou otázku dokazování. Šestá kapitola se zaměřuje na popsání rozhodnutí vydávaných v rozhodčím řízení, a to včetně jejich přezkumu, právní moci a vykonatelnosti. Sedmá kapitola se zabývá institutem zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem. Tato kapitola se tak zabývá kontrolními funkcemi, které v rozhodčím řízení zastávají obecné soudy. Osmá kapitola popisuje postup při nuceném výkonu rozhodčího nálezu, a to i v souvislosti se zahraničními rozhodčími nálezy. V poslední, deváté, kapitole jsou stručně popsány specifika rozhodčího řízení před rozhodčí komisí spolku.

Klíčová slova

rozhodčí řízení, rozhodci, rozhodčí smlouva

Název diplomové práce v anglickém jazyce

Arbitration in the Czech Republic

Summary

The theme of this thesis is the institute of arbitration in the Czech Republic. Arbitration is an institute enabling resolution of property disputes before an independent third. The result of an arbitration is publication of binding and enforceable arbitration award. Arbitration is a type of sui generis proceeding, meaning it differs both from the general court proceedings, as well as from other ADR methods. In this work I was mainly focused on a comprehensive analysis of Act no. 216/1994 Coll., on arbitration proceedings and enforcement of arbitral awards, in conjunction with the study of literature and case law.

The thesis is divided into 9 chapters, which are further divided into subchapters. The thesis is further bounded by introduction and conclusion. The first chapter deals with the definition of arbitration and furthermore here we can find the characteristics, advantages and disadvantages, and explanations of theoretical concepts of arbitration. The second chapter focuses on the question of arbitrability of individual disputes. The third chapter examines in detail the process of conclusion of the arbitration agreement, including a description of requirements and division of arbitration agreements according to their nature. The fourth chapter deals with the figure of the arbitrator, the requirements needed to become the arbitrator, the process of their designation/appointment and even the question of excluding arbitrator from the case.

The fifth chapter focuses on the actual arbitration proceedings, and in this chapter I try to describe the whole course of the arbitration since its commencement to the publication of final decision. In this chapter are, among other things, discussed the rules of arbitration, but we can find here even the question of proving the evidence. The sixth chapter focuses on describing the decisions issued in arbitration proceedings, including their review, legal force and enforceability. The seventh chapter deals with the institute of setting aside an arbitral award by general court. This chapter thus concerns itself with the control functions of general courts in arbitration. The eighth chapter describes the procedure for enforcing the arbitration award, even in regard to foreign arbitration

awards. In the last, ninth, section there are briefly described the specifics of arbitration proceedings before the arbitration commission of an association.

Keywords:

arbitration, arbitrator, arbitration agreement